

Türk El Sanatında Dünya Markası

KOCAELİ HERKEKE İPEK HALISI

www.herekeipekhali.com

Yayına Hazırlayan: İsmail KAHRAMAN

Avrasya Gazete Radyo Televizyon
Yayınları Demeği Kültür Hizmetidir

T.C.
İçişleri Bakanlığı
Sivil Toplumla İlişkiler
Genel Müdürlüğü

Bu proje İçişleri Bakanlığı
Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü
ve PRODES tarafından 2018-M313 sayılı
protokol ile desteklenmektedir

"Bağı kalan gökkubbede hoş bir seda imiş"

Araştırmacı Gazeteci ve Devri Ale Belgesel TV Program
Yapımcısı İsmail Kahraman tarafından kurulan İKTAV
Kütüphanesindeki binlerce kitap, fotoğraf ve belgeler
tarih ve kültür araştırmacılarının hizmetindedir

**İlim, Kültür, Tarih ve Teknoloji Araştırmaları Merkezi (İKTAV)'ın
kültür hizmetlerine sponsor olarak katkıda bulunabilirsiniz.**

Belgeseller
TV Programları
Tanıtım Filmleri
Kitaplar
Konferanslar
Sinyalizasyon Gösterileri

KÜLTÜR HİZMETLERİMİZDEN BAZILARI

Sultan Orhan Mahallesi 1113 Sok. No: 15 Gebze / KOCAELİ Tel: 0 530 945 59 41 / Fax: 0 262 641 46 05
bilgi@seyyahyapim.com / belgeselyayincilik@gmail.com

Türk El Sanatında Dünya Markası

KOCAELİ HERKE İPEK HALISI

www.herekeipekhali.com

T.C.
İçişleri Bakanlığı
Sivil Toplumla İlişkiler
Genel Müdürlüğü

Bu proje, İçişleri Bakanlığı Sivil Toplumla İlişkiler
Genel Müdürlüğü ve PRODES tarafından
2018-M-313 sayılı protokol ile desteklenmektedir.

Proje
Destek
Veren
Kuruluşlar

T.C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
KOCAELİ İL KÜLTÜR TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ

Türk El Sanatında Dünya Markası

KOCAELİ HERKE İPEK HALISI

Derleyen
İsmail Kahraman

Editör:
Deniz Ayar

Grafik Tasarım:
Şengül S. Geçal

Fotoğraf
Deniz AYAR

Yayıncı Sertifika No:
42936

ISBN:
978-605-69169-1-5

“ İlim Kültür Tarih ve Teknoloji Araştırmaları Kütüphanesi (İKTAV)

www.belgeselyayincilik.com
www.gebzegazetesi.com
www.devrialem.tv
www.agrt.net
belgeselyayincilik@gmail.com

Sultan Orhan Mh. 1113 Sk. No: 15 Gebze / KOCAELİ

ÖNSÖZ

KÜLTÜRÜMÜZÜN HAZİNESİ HEREKE İPEK HALI

Avrasya'nın kalbi Altaylar'dan Tuna'ya, Doğu Türkistan'dan Anadolu'ya yüzyıllardır bu topraklarda, bizim dilimiz konuşulur, bizim türkülerimiz söylenir. Renk renk, nakış nakış uzamış halı ve kilimlerimiz... Bazen Altaylarda binlerce yıllık Pazırık Halısı olmuş, bazen Hereke'de dokunan örtü olmuş Kabe-i Muazzama'ya!

Dokunan halı ve kilimler zengin bir kültüre sahip binlerce yılla meydan okumuş. Bengü yazıtları ve Orhon kitabelerinden daha önce desenler ve motiflerle halıya yazılarak tarihe not düşülüp zamana noterlik yapılmış. Halı sanatı İpek Yolu sayesinde Altay Dağları ve Bengü Yazıtları'nın bulunduğu Yenisey vadisinden dünyanın birçok bölgesine yayılmış.

Nuh Tufan'ı sonrası Altay dağlarına sığınmış olan Türkler zamanla nüfuslarının artması ile dünyanın dört bir tarafının göç edip yurt yuva ve obalar kurmuşlar. Kadim Türk boylarının dünyaya yayıldığı bir coğrafya Altaylar. Dünyanın en eski halısı olarak tarihe geçen binlerce yıllık Pazırık Halısı Altaylar'da gün yüzüne çıkmış.

Türk halıcılığının dünyaya yayıldığı, Hereke ipek halısına ilham kaynağı olan Pazırık Halısı'nın bulunduğu, Büyük Hun Devleti ve Ergenekon Geçidi'ne ev sahipliği yapan Altay Dağları'nın zirvesinde Pazırık Kurganları'ndayız. Dini, mitolojik, arkeolojik ve sanat tarihiyle ilgili araştırmalarda kadim kültürümüze ışık tutan bu kurganlar, Hun Türkleri dönemine aittir.

1949 yıllarında Rus Arkeolog Sergei Ivanovich Rudenko tarafından yapılan araştırma sonucunda, Altay Dağları'nın Pazırık bölgesindeki bir mezar odası içerisinde 40'a yakın kurgan bulunmuştur. Kurganların içerisinde çıkan tarihi eserlerin büyük bir kısmı günümüzde St. Petersburg'daki Ermitaj Müzesi'nde sergilenmektedir.

1.89x2 metre ebatlarında olan Pazırık halısı üzerinde süvari ve geyik gibi figürler yer almaktadır. Desimetrekaresinde 3600 düğüm bulunan Pazırık Halısı, Türklerin halıcılık konusunda çok eskilerden beri uzman olduklarını ispatlamaktadır.

Altay Dağları'ndan ayrılıp, bir dünya markası olan Hereke ipek halısı ile ilgili araştırmalar yapmak üzere, Kocaeli'nin Körfez ilçesindeyiz.

Binlerce yıllık geçmişe sahip Pazırık Halısı'ndan ilham alınarak Anadolu'da 36 değişik yörede dokunan Türk halılarının en nadide örnekleri, tarihi İpek Yolu'nun kavşak noktası olan Hereke'de hayat bulmuştur.

Bugün dünyanın en ince halısı rekorunu elinde bulunduran, Hereke'de Nuriye Kıvanç tarafından 5 senede dokunan Hereke ipek halısıdır. Santimetrekaresinde 1024 ilmik bulunan bu halı uluslararası sergilerde büyük ilgi görmüş, Pazırık Halısı'ndan Hereke halısına Türk halı sanatının bir dünya markası olduğunu ispat etmiştir.

Hereke ipek halıları bir dünya markası olarak ününü sürdürmekte Hereke Halı ve İpekli Dokuma Fabrikasının kapasitesi son yıllarda artırıldı. Milli saraylar idaresi 2018 yılında Hereke müze fabrikaya 25 halı dokuma ve 10 ipekli dokuma ustası olarak halı sanatına verdiği önemi gösterdi.

Sanatta bir dünya markası olan el emeği göz nuru Hereke ipek halılarının geleceğinden umutlu olduğumuzu ifade ediyor, İçişleri Bakanlığı Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü PRODES projesi desteği ile Avrasya Gazeteciler Derneği Sosyal Sorumluluk projesi kapsamında hazırlanan "Pazırık Halısı'ndan Hereke İpek Halısına" çalışmalarımıza destek olan tüm kurum ve kuruluşlara teşekkür ediyoruz.

UZMAN GÖZÜ İLE : PAZIRIK HALISI'NDAN HEREKE İPEK HALISI'NA (*)

Yazan: Mehmet Aydın Eroğlu

Günümüzde halen el emeği göz nuru ile dokunan, dünyaca tanınmış bir marka olan “Hereke İpek Halıları” Türklerin dünya tarihine sunduğu kadim birer dost olarak evlerin en nadide köşelerini süslemeye devam ederken bizlere geçmiş kültür değerlerimizi hatırlatır. Bu sanat ve onun eserlerini daha iyi anlamak istersek bir zamanlar Orta Asya’da göçer kabileler halinde yaşayan Türk boy-larının anayurdu olarak bilinen Ergenekon vadisine ve Altay dağları-nda 1947 yılında Rus arkeolog Sergei Rudenko tarafından beşinci Pazı-rik kurganında bulunan bir mezar odasındaki eşyalara yakından bak-mamız gerekir.

Bu kurganda göçer kabile üyelerinden bir süvariye ait eşyaların yanı sıra kendisinin atı da gömülü olarak bulunmuştur. Genelde karla kaplı olan Altay dağlarında zamanımızdan 2300-2500 yıl öncesine ta-rihlenen bu kurganda atının eğer örtüsü olarak 1.89X2 metre ebadın-da bir halı bulunmuştur. Hun Türklerinin yaşadığı bu bölgede simetrik düğüm olarak bilinen Gördes (Türk) düğümü ile dokunan bu yün ha-lı santimetre karesinde 36 çift düğüm bulundurmaktadır. Daha eskisi bulunana kadar dokunmuş en eski halı olarak aşağı yukarı yüzde dok-sanı bugün dokunmuşçasına sağlam bir şekilde St.Petersburg’daki Er-mitaj müzesinde sergilenmektedir.

Bu yün halının dış bordüründe yan yana sıralanan süvariler görülür. Süvarilerin bir kısmı atlarının üzerinde iken bir sonra görülen atın yanında yürüyen bu süvariler göçer Türkmen boylarının bizlere hayatlarından bir kesit sunarlar. İç bordürü, ren geyikleri süslemektedir. Karlı dağların yaşam koşulları içinde ren geyikleri ve onların eti ile beslenen bu göçer kavimler derisinden çadır yaparak bu soğuk iklimde yaşamlarını sürdürmüşlerdir.

Ren geyikleri karla kaplı ortamda buzun altından ayakları ile kazıyarak çıkardıkları yosun ile beslenirler. Sibiryaya ile Alaska'yı birbirinden ayıran Bering Boğazı bugün Chukchi Denizi olarak bilinir. Zira Sibiryaya'nın ucunda Chukchi göçer kabileleri yaşarlar ve halen geçimlerini Altay dağlarında yaşamış olan Hun Türkleri gibi bu Ren geyiklerinden sağlarlar. Geceleri -60; gündüzleri -40 santigrad derece soğukta bu insanlar hala hayatlarını bu Ren geyikleri ile idame ettirirler.

Bu konuda yazılmış bir kitap ve internetten seyredebileceğiniz bir film vardır: "The Journey of Man". Bu çalışma 2010 yılında yayımlandı. Son olarak Pazırık halısının ortasında yer alan 24 adet diagonal biçimli haç motifi de kadim Mısır tanrılarından "Kural koyucu ve Korumucu; Ölümsüz Yaşam için Diriliş tanrısı Osiris" e adanmıştır. Zira kurganda gömülen bu süvari yeniden diriliş ile yeni yaşamına başladığı anda ihtiyacı olacağını bildiği atı ile birlikte gömülmüştür. Bu motifleri Şaman kültürü ile birlikte değerlendirmemiz gerekmektedir.

Genetik uzmanı Spencer Wells'in on yıllık çalışması ilk insanın hayat yolculuğuna yürüyerek Afrika'dan başladığını ve Arap yarımadası üzerinden Hindistan'a ulaştığını ve bugünün Siri Lanka adası civarından iki guruba ayrıldığını ve birinci gurubun Avustralya ve Yeni Zelanda'ya ulaştığını diğer grubun kuzey doğu istikametinde Bering Boğazında suların alçalması ile ortaya çıkan Beringia adı verilen doğal bağlantı köprüsü ile on beş bin yıl kadar önce Sibiryaya'dan Alaska'ya yürüdüklerini ve oradan güneye ilerleyerek Kuzey ve Güney Amerika halklarını meydana getirdiklerini son elli bin yılın Y Kromozomlarını inceleyerek ilmi bir çalışma ile bizlere ispat etti.

Bugün dünyadaki üç buçuk milyardan daha fazla sayıdaki erkek nüfusun % 90'ı Asya, Avrupa, Afrika ile Kuzey ve Güney Amerika'da yaşarken Avustralya ve Yeni Zelandalı erkeklerin de geri kalan %10 u oluşturduğu bilgisi yapılan kan testleri ile anlaşılmıştır.

Konumuz genetik ile acaba niçin ilintili? Bugün Arizona eyaletinde Tuba City de yaşayan Navajo yerlilerinin dokudukları halı ve kilim desenleri bizim halı ve kilimlerimizle benzerlik gösteriyor. Mesela Döşemealtı halılarımızda kullanılan "haç motifleri" Kars halılarımızdaki Çengel deseni; Kayseri ve Hereke ipek halılarımızdaki Hayat ağacı motifinin aynısının Türkiye'den binlerce kilometre uzaklıkta bulunan Arizona eyaletinde ortaya çıkmasını tesadüflere bağlamak doğru olamaz.

Birbirleri ile yan yana yüzlerce yıl yaşamış olan kavimlerin göç etmeleri halinde mevcut kültürlerini de yeni yerleşim alanlarına taşımaları gayet kolaylıkla anlaşılabilir. Yemek kültürünün giyim kuşam kültürünün değişik coğrafyalara taşınması ile halı desenlerinin farklı yörelerde karşımıza çıkması bundan dolayıdır. Zaten ancak son yirmi yıl içinde halı desenlerinin ödüllü halılarda belli dokuyucu ülke ve şirkete patent hakkı olarak tescil edilmesine kadar genelde **"Oriental hali desenlerinin"** sınırları aşarak farklı coğrafyalarda kullanıldığı bilinmektedir.

Demekki el halıcılığı Türkmen kabileler aracılığı ile tarihi "İpek Yolu"nu takip ederek doğudan batıya doğru kültürümüzün bir parçası olarak diğer ülkelere yayılmıştır. Aynı yolculuğu Hereke İpek halılarında kullanılan ipek kozaları da yapmıştır. Çin'in dışına çıkartılması yasak olan ipek kozaları 1274 yılında Çin'den İtalya'ya dönerken meşhur gezgin Marco Polo tarafından gizlice Çin'den çıkartılıp yurdumuz üzerinden İtalya'ya götürülmüştür.

Sarı olan bu kozalar Bursa yöresinde yetişen dut yapraklarının beslediği tırtılların beyaz koza olmasını sağlamıştır ve Hereke ipek halılarımız bu beyaz kozadan elde edilen ipek telcikler ile dokunmaktadır. Bugün Çin'in Şincan Uygur bölgesinde yapılan, makina işçiliği ile tamamlanan ve üzerinde **"Hereke"** yazan ipek halılarda sarı koza kullanılmaktadır. Yapmakta olduğumuz bir belgesel için 1987 yılının Haziran ayı başlarında gittiğimiz ve koza alış veriğine şahit olduğumuz Bursa Koza Han'da şimdilerde kozanın sadece adı kalmıştır. Bu alanda halen çeşitli kafeler bulunmaktadır. Aradan geçen otuz yıl ve çoğunlukla ipek halı üretiminin Çin'deki daha ucuz iş gücü ve makina katkısı sayesinde hakiki Hereke İpek halı üretimini çok azaltmıştır.

Bu sebepten dolayı yazımın başında “*mucizevi bir ortamda*” hahakı ipek halısı Hereke’de dokunmaktadır dedim. Değişen şartlar fiyatların artışı, rekabet ortamı ve santimetre karede artan düğüm sayıları her sene peş peşe kırılan “*Guinness Dünya rekorları*” hahakı Hakiki İpek Hereke halısının hiç bir diğer dünya markası el ipek halısının yanına yaklaşmasını imkansız kılmaktadır. Zirvede yalnız kalan Hereke İpek Halısı dünya en ince dokunmuş el halısı ünvanını daha yıllarca koruyacaktır.

Daha geçen sene santimetre karesinde (50X50) = 2500 ift Gördes düğümü olan bir halıyı gördüm. Bu halıyı dokutan halıcı dostum Erhan Ör beşinci nesil Herekeli bir halıcıdır. Devletimizin en kısa bir zamanda Hereke’de bir Halı Müzesi kurması gerekmektedir. Halılarımızın yurt dışındaki Türk kültürünü ve Türkçeyi öğreten kurumlarda (Yunus Emre Enstitülerinde veya Maarif Vakıf okullarında) halıcılık kursları açması bu kadim sanatımızın ileriki nesillere daha iyi bir şekilde emanet edilmesini sağlayacaktır.

Son olarak 2008 yılından başlayarak sekiz defa “*Atlanta Magnificent Carpet Award*” u kazanan İCI Halı şirketini ve sahipleri olan Terzioğlu ailesini de tebrik etmek istiyorum. Zira el halısındaki incelik halı sanatı bakımından önemlidir fakat aynı zamanda halının sanatsal değerinin yüksek olması; nesli tükenmiş müzelik halıların klonlanması ile bu sanat dalında bir çığır açan bu ailenin ürettiği “yerli ve milli” halıları dünya koleksiyoncuları kadar Türk vatandaşlarının da tanımaya hakları vardır diye düşünüyorum. Dedelerimizin marka yaptığı el halıcılığımıza hıyanet etmek bizlere yakışmıyor. Biran önce el halıcılığımıza sahip çıkılmasını diliyorum.

(*) Bu yazı proje ve kitap için Mehmet

Aydın Eroğlu tarafından özel olarak 30 Aralık 2018 tarihinde yazılmıştır)

11

Kocaeli **Hereke İpek Halısı****T.C.****İÇİŞLERİ BAKANLIĞI**

PRODES PROJESİ

KAPSAMINDA DESTEKLENEN

AVRASYA GAZETECİLER DERNEĞİ'NİN**SOSYAL SORUMLULUK PROJESİ****PROJE NİN ADI:**

El Sanatları Kültürümüzün Hazinesi “Herek İpek Halısı”

PROJE AMACI:

Dünyanın en değerli halıları arasında gösterilen ve Türkiye'nin adını dünyaya duyuran bir marka olan 200 yıla yakın geçmişi ile Hereke halısı, son yıllarda unutulmaya yüz tutmaktadır. Türk el sanatları kültüründe önemli bir geleneğimiz olan bu kültürümüzü “dünden geleceğe taşımak, yaşatmak ve yeni nesillere bir kültür mirası olarak aktarmak için çalışmalar, araştırmalar yapmak, belgelemek ve hak ettiği markayı tekrar oluşturmak. Özellikle de genç kadınlarımızın Hereke halısına ilgisini canlandırarak girişimciliklerini artırmak ve bölgenin gerek turizm gerekse de kültür amaçlı marka bilinirliğini ve değerini artırmak.

PROJE KONUSU:

Türkiye'nin dünyadaki el sanatları markası olan Hereke halısı ile Hereke halısının desenlerini ilmik ilmik işleyen, sevdasını, kederini, umudunu, sevinçlerini, hayallerini gelecek nesle aktarmaya çalışan bir neslin, yeni nesille tekrar canlandırılması ve aktarılması ve Türk el sanatları kültürünün tekrar hak ettiği yere taşınması, bilinirliğinin artırılması ve sürdürülebilir kültürün devamının sağlanması projenin başlıca konusunu teşkil etmektedir.

PROJENİN GEREKÇESİ:

Dünya'da bugün uluslararası sertifikaya sahip ilk Türk markası olan ve 1885 yılında yani bundan tam 130 yıl önce markası tescillenen Hereke ipek halılarımız, 20 yıl önceye kadar Hereke'de dünyanın birçok ülkesinden gelen halı tüccarları halı satın almaya geliyor. Hereke bölgesindeki uluslararası ipek halı pazarı sayesinde Gebze Kocaeli ve Karamürsel köylerine milyarlarca lira para giriyordu. Her evde birkaç ipek halı tezgâhı birden bulunuyordu. Bugün artık maalesef tezgâhlar birer birer kapatılmış, halı üretimi son bulmuştur. Yapılacak proje ile öncelikle Hereke Kocaeli ilinde yaşayan gençlerimize Türk el sanatlarının nadide bir eseri olan ilmik ilmik ancak dünyaca kabul edilen üstün bir metod ile üretilen "Hereke halısının" tanıtımı ve bu kültüre olan ihtiyacın aktarımı yapılacaktır. Ayrıca yine bu illerde yaşayıp bu kültürden haberdar olmayan yerel paydaşlar ve kişilere bu kültürünün tanıtımı yapılarak, gerek yerel ve milli değerlere ve kültüre sahip çıkılacak gerekse de bu tanıtım ile Türkiye'nin hak ettiği milli markanın korunumu ve tanıtımı ile turizm desteklenmiş olacaktır.

Altay dağlarında 2500 yıl önce bulunan Pazırık Halısı'ndan
TÜRK EL SANATINDA DÜNYA MARKASI
HEREKE İPEK HALI BELGESELİ
 SENARYO METNİ

Yazan:

İlim Kültür Tarih Araştırmaları Merkezi
 İKTAV Belgesel Yayıncılık senaryo ekibi

T.C. İçişleri Bakanlığı Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü	PRO DES		Bu proje, İçişleri Bakanlığı Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü ve PRODES tarafından 2018-M-313 sayılı protokol ile desteklenmektedir.
Proje Destek Veren Kuruluşlar	T.C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI KOCAELİ İL KÜLTÜR TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ	KOCAELİ KENT KONSEYİ	İKTAV İlim, Kültür ve Teknoloji Araştırma Merkezi

Altaylar'dan Tuna'ya... Adriyatik sahillerinden Çin Seddi'ne...
Konuşulan dil bizim dilimizdir. Söylenen türkü bizim türkümüzdür.
Vatan için atan yüreklerle yükselmiş bizim kültürümüz.
Bazen bilimde imzası olan Ali Kuşçu, İbni Sina, Farabi olmuşuz,
Bazen de tarihe meydan okuyan eserlerin ustası Mimar Sinan...
Türkistan'dan Anadolu'ya renk renk, nakış nakış uzamış kilimlerimiz.
Aşkımızı, sevdamızı ilmeklerle halılara nakış etmişiz çağlar boyunca.
Bazen binlerce yıllık Pazırk Halısı olmuşuz Altaylarda,
Bazen Hereke'de dokunan örtü olmuşuz Kabe-i Muazzama'ya!

ALTAY DAĞLARINDAN KOCAELİ'YE

İPEK HALI

Bazen yatak, yorgan, bazen yer örtüsü, çadır perdesi, bazen seccade ya da minder, bazen de duvara asılan süs eşyası olmuş halı ve kilimler. Yeri gelmiş kışın soğuktan korunmak için kapı boşluklarına asılmış, hatta heybe ve çuval olarak bile kullanılmış. Dokunan halı ve kilimler zengin bir kültüre sahip bir toplumun düşüncelerini, sevdalarını, savaşlarını yansıtmış. Orta Asya'dan başlayıp Selçuklu'ya, oradan Osmanlı'ya ve nihayet Türkiye Cumhuriyeti'ne uzanmış bu halk sanatı. Böylece binlerce yıla meydan okuyabilmiş, kök saldığı her toprakta yeni motif ve renklerle gelişip güncellenmiştir. Zengin kültürlerin birikimini ilmkiler vasıtasıyla aktaran kadim sanatımız, tarihi İpek Yolu sayesinde Altay Dağları Yenisey Vadisi'nden dünyanın birçok bölgesine yayılmıştır.

Kadim Türk boylarının dünyaya yayıldığı bir coğrafya burası. Dünyanın en eski halısı olarak tarihe geçen binlerce yıllık Pazırık Halısı bu topraklarda gün yüzüne çıkmış. Türkler, bu toprakların zirvesinde yeniden doğmuş. Burası Altay Dağları... Nuh Tufan'ı sonrası Altay dağlarına sığınmış olan Türkler, zamanla nüfuslarının artması ile dünyanın dört bir tarafına göç edip yurt yuva kurmuşlar.

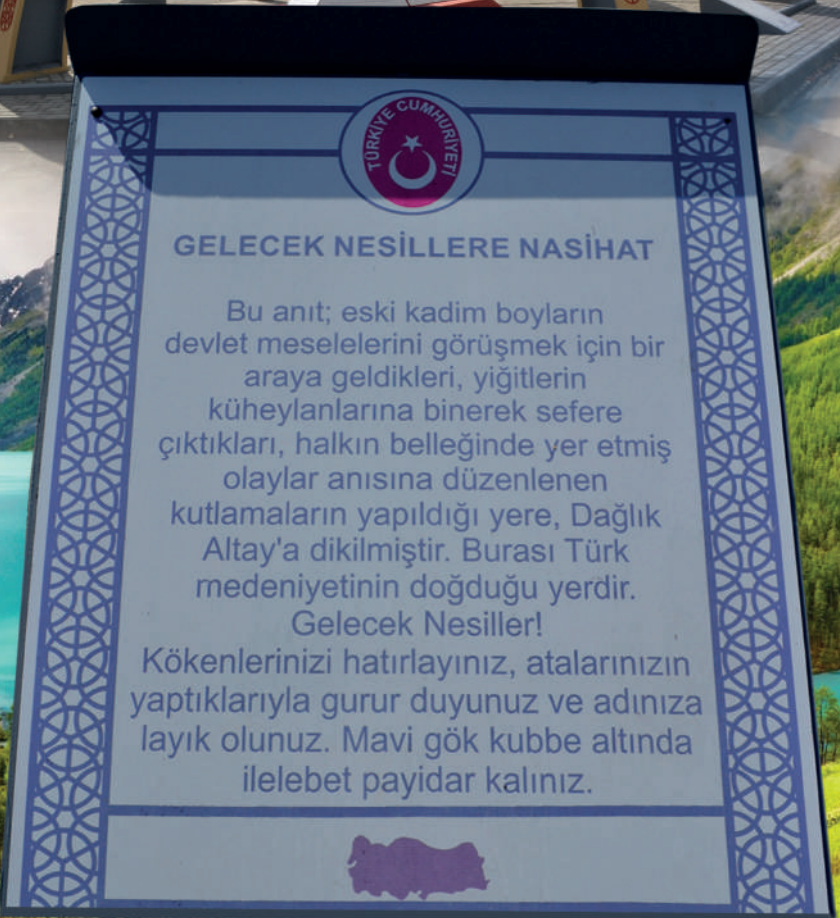
Buranın girişinde yer alan Avrasya'nın Kalbi Altaylar'da Kadim Türk Boyları Anıtı'nda **"Gelecek Nesillere Nasihat"** başlığı altında şu cümleler karşılıyor bizi:

"Bu anıt; eski kadim boyların devlet meselelerini görüşmek için bir araya geldikleri, yiğitlerin küheylanlarına binerek sefere çıktıkları, halkın belleğinde yer etmiş olaylar anısına düzenlenen kutlamaların yapıldığı yere, Dağlık Altay'a dikilmiştir. Burası Türk medeniyetinin doğduğu yerdir. Gelecek Nesiller! Kökenlerinizi hatırlayınız, atalarınızın yaptıklarıyla gurur duyunuz ve adınıza layık olunuz. Mavi gök kubbe altında ilelebet payidar kalınız."

(Kadim Türk Boyları Anıtı)

AVRASYANIN KALBI ALTAY DAĞLARINDA KADİM TÜRK BOYLARI ANITI

HEREKE İPEK HALISINA İLHAM KAYNAĞI OLAN PAZIRIK HALISI

Ergenekon Geçidi'ne çok yakın bir yerde bulunan dünyaca ünlü Pazırık Halısı'nın bulunduğu Altay Dağları'ndaki kurganlardayız. Dini, mitolojik, arkeolojik ve sanat tarihiyle ilgili araştırmalarda kültür tarihimize ışık tutan bu kurganlar, el emeği göz nuru halıcılık sanatımız bakımından da çok önemlidir.

Sanat değeri yüksek bir dünya markası olan Hereke ipek halıları, Türklerin dünya tarihine sunduğu vefalı birer dost olarak evlerin baş köşelerini süslemekle kalmaz, aynı zamanda bizlere muhteşem kültür değerlerimizi hatırlatır. Halı sanatımızı daha iyi anlamak için 1947 yılında Altay Dağları'nda

Rus arkeolog Sergei Rudenko tarafından beşinci Pazırık kurganında bulunan eşyalara bakmamız gerekir.

Bu kurganda göçer kabile üyelerinden bir süvariye ait eşyaları ve atı gömülü olarak bulunmuştur. Altay Dağları'nda 2500 yıl öncesine tarihlenen bu kurgan da atının eğer örtüsü olarak 1.89 x 2 metre ebadında bir halı ortaya çıkar. Bu halının bozulmadan günümüze kadar ulaşabilmesi, mezar odası içerisine dolan suyun buzaşması ve halının da buzun içerisinde kalmasıyla mümkün olmuştur. Hun Türklerinin yaşadığı bu bölgede simetrik düğüm olarak bilinen Gördes-Türk düğümü ile dokunan bu yün halı, santimetre karesinde 36 çift düğüm bulundurmaktadır. Dünyanın en eski halısı olarak tarihe geçen Pazırık Halısı'nın orijinali, yüzde doksanı bugün dokunmuşçasına sağlam bir şekilde Rusya'nın St. Petersburg şehrindeki Ermitaj Müzesi'nde sergilenmektedir.

Pazırık Halısı'nın bulunduğu Pazırık Kurganı

Bu yün halının dış bordüründe yan yana sıralanan **süvariler** görülür. Süvarilerin bir kısmı atlarının üzerinde iken bir kısmı atın yanında yürür. Bu süvariler göçer Türkmen boylarının hayatlarından bir kesit sunarlar. İç bordürü **ren geyikleri** süslemektedir.

Pazırık Halısı tasarım, ölçü ve şekil bakımından Türkmen halılarına çok benzemektedir. Türk düğümü olarak da bilinen bu düğüm, devrine göre çok ileri bir tekniktir. Pazırık Halısı, Türklerin halıcılık konusunda çok eskilerden beri uzman olduklarını ispatlamaktadır.

Pazırık Halısı ile ilgili belgesel çekimizi tamamlayarak Altay Dağları'ndan ayrılıyorz. Osmanlı'dan Türkiye Cumhuriyeti'ne bir dünya markası olan **Hereke ipek halısı** ile ilgili araştırmalar yapmak üzere, Kocaeli'nin Körfez ilçesindeki **Hereke**'ye gidiyoruz...

Hereke'deki Kaiser Wilhelm Köşkü

HEREKE HALICILIĞININ TARİHÇESİ

Binlerce yıllık geçmişe sahip Pazırık Halısı'ndan ilham alınarak Anadolu'da 36 değişik yörede dokunan Türk halılarının en nadide örnekleri, tarihi İpek Yolu'nun kavşak noktası olan Hereke'de hayat bulmuştur.

Ohannes ve Bogos Dadyan kardeşler tarafından 1842 yıllarında kurulan Hereke Fabrikası, 1845 yılında ülkenin ilk özel dokuma fabrikası olarak faaliyete geçti. Aynı yıl fabrikanın mülkiyeti Osmanlı Devleti'ne devredildi. Başlangıçta bez ve ipekli kumaş üretimi planlanan fabrikada, Avrupa ülkelerinden ithal edilen makinelerle beraber üretim alanı genişledi. Fabrika ürünlerindeki kalitenin piyasada kabul görmesi sonucu 1846'da Hereke markası tescil ettirilerek koruma altına alındı. 1850 yılında fabrikanın adı "**Hereke Fabrika-i Hümayun**" olarak değiştirildi.

Hereke Fabrika-i Hümayun, Sultan Abdülaziz döneminde, piyasada satılmak üzere ipekli dokuma üretimine de başladı. Kapalı Çarşı'da bir satış mağazası açıldı. 1878 yılında yangın geçirdi, 1882 yılında yeniden faaliyete girdi. Dünyanın en büyük el dokuma halıları arasında yer alan Yıldız Sarayı büyük salonda bulunan halı, Hereke'de dokundu.

Sultan Abdülmecid'in Dolmabahçe Sarayı'nı dünyanın en iyi halılarıyla döşeme fikri üzerine, 1891 yılında 100 halı tezgahı ile yeni bir bölüm açıldı. Dolmabahçe Sarayı'nın bahçesinde "Hereke Dokumahanesi" adı ile açılan atölyede sadece saray için dokuma yapıldı. Bu halıların başka bir yerde kullanımı yasaklandı. Beylerbeyi Sarayı'nda bulunan geniş boyutlu halılar, koltuk ve perde yapımında kullanılan ipekli kumaşlar da burada dokundu. Çırağan Sarayı'nda on üç oda ve bir sofa, Hereke halıları ve kumaşları döşendi.

Bu tarihlerde boyahane ve kumaş perdah makineleri imparatorluk sınırları içinde yalnızca Hereke Fabrika-i Hümayunu'nda bulunmaktaydı. Ayrıca Fabrika-i Hümayun ile birlikte Hereke'deki kamu hizmeti veren müesseseler kuruldu, eğitim binaları yapıldı, Hereke tam anlamıyla bir şehir haline getirildi. Osmanlı Devleti'nde ilk hidroelektrik santrallerinden biri de Hereke şehir merkezinde Ulupınar su kaynağı üzerinde kuruldu.

Hereke-i Hümayun Yöneticileri

Dolmabahçe ve Beleylerbeyi Sarayında Hereke kumaşıyla döşenen koltuklar

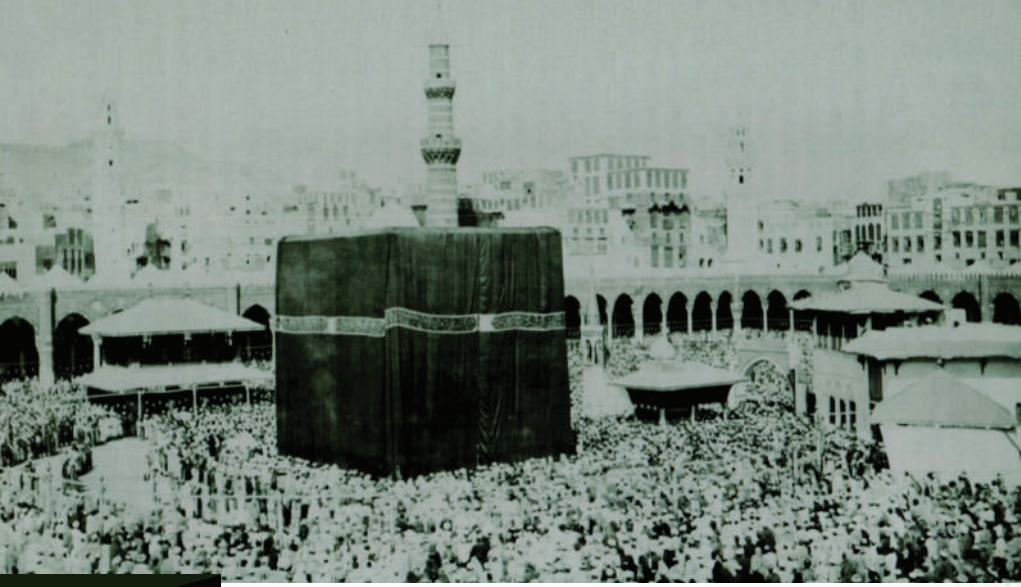

1900 yılında Hereke’de halı dokuma büyük bir gelişme gösterdi. Halı için gerekli iplik Karamürsel’deki devlet fabrikasından sağlanmaya başladı. Fabrika gelişimini ve ürün çeşitliliğini artırdı. 1902 yılında çuha, şayak ve iplik bölümü faaliyeteye girdi, 1905’te yünlÜ dokuma işleri ve 1908’de fes bölümü üretime başladı.

Sadece halı dokunması için gereken bölümlerin değil, işçilerin yemek yediği, dinlendiği ve spor yaptığı alanların detaylı bir şekilde düşünülüp tasarlandığı fabrika, Osmanlı’nın sosyal devlet yönüne önemli bir örnek teşkil etmektedir. Devletin çeşitli bölgelerinden getirilen yüzlerce yetim kız çocuğu, bu fabrikada meslek sahibi edilmiştir. Bu kız çocuklarının, fabrika sınırları içerisinde barınabilecekleri yurtları, yemek yiyebilecekleri deniz manzaralı masaları hatta eğitim görebilecekleri bir mektepleri bile vardır.

Faaliyete geçtiği 1843 yılından itibaren Osmanlı dokuma sanayiinin en önemli kurumu olarak faaliyet gösteren ve ürünleriyle İmparatorluk yaşantısının son yüzyılını belirleyen Hereke Fabrika-i Hümayun’u, kuruluşundan bir süre sonra Avrupa’da da prestijli bir markaya dönüşmüş ve uzun yıllar Avrupa’daki birçok uluslararası sergide ödüllere layık görülmüştür. Hereke Fabrika-i Hümayun’da dokunan ipek halılar, 1894 yılında Lyon’da, 1910 yılında Brüksel’de ve 1911 yılında Torino’da ödüller kazanmıştır. Japonya, Rusya, Almanya, İngiltere ve ABD gibi çeşitli ülkelerin devlet başkanlarına hediye olarak gönderilmiştir.

KABE ÖRTÜSÜ HEREKE FABRİKASINDA DOKUNDU

Osmanlı devleti kutsal topraklara büyük önem verir. Kabe örtüsü Hereke de dokunurdu.1892 yılın da Fabrika müdürü Hacı Mehmet Akif beyi Padişah Abdülhamit'in iradesiyle Hereke Fabrika-i hümayünde Mübarek belde Mekke-i Haremi Şerife örtü dokutur. Hacı Akif beyin başkanlığında bir heyet tarafından sürre alayları ile Kabe örtüsünün kutsal topraklara götürülmesi muhteşem merasimle yapılır.

Hereke de bir mahalleye adı verilen Akif Bey başarılarından dolayı 1893 2.derece rütbeden Mecidi nişanı, 1894 Altın imtiyaz madalyası. 1901'de birinci dereceden Osmanlı nişanı ile ödüllendirilir. Akif Bey 5 Ocak 1917'de görevi başında vefat eder.

ABD BEYAZ SARAY'DA HEREKE HALISI

Beyaz Ev Müzesi isimli bir Amerikan web sayfasında yayınlanan önemli bilgi ve fotoğraflara göre Hereke halılarının Beyaz Saray'da kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu halı 1860 tarihinde Beyaz Saray'ın Vermeil yani Yakut isimli salonuna konulmuştur. Halı açık yeşilimsi tonlarda olup yaklaşık olarak 63 metre kare ebadındadır.

Konuyla ilgili fotoğraf ve bilgilere; <http://www.whitehousemuseum.org/floor0/vermeil-room.html> sitesinden ulaşabilirsiniz.

HEREKE HALILARININ ÖZELLİKLERİ

Hereke halısında ham madde olarak ipek, yün ve pamuk kullanılır. Hereke halısı, pamuk iplik üzerine yün ve ipek üzerine ipek olarak iki türlü dokunur. Yün halıların desimetrekaresinde 3600 ilmek, ipek halıların desimetrekaresinde ise 10.000 ilmek bulunur. Bu kadar sık dokunduğu için Hereke halılarında bulunan desenler oldukça ayrıntılıdır.

Türk düğümü ile dokunduğu için İran halılarına göre daha dayanıklı olan Hereke halıları, ilk dokunduğu dönemlerden günümüze İran halı desenlerinden hiç etkilanmemiş, saray nakkaşları-

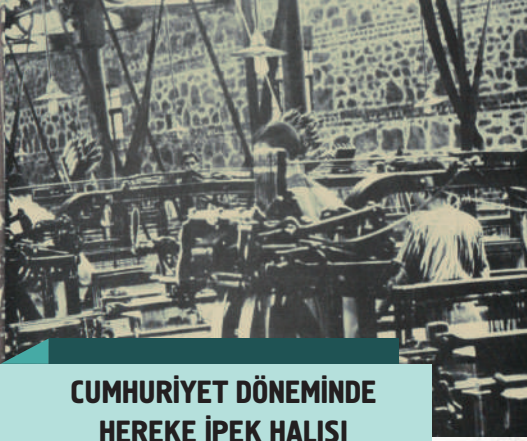
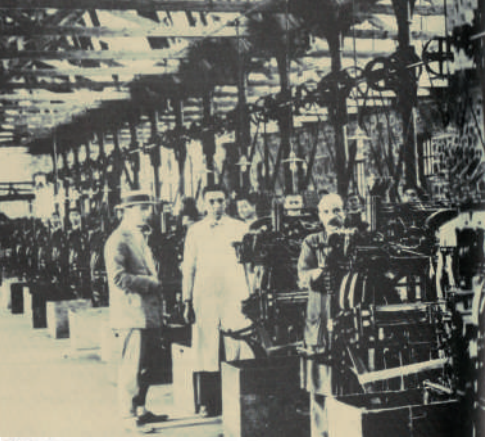
nın özgün tasarımları ile hayat bulmuştur. Hereke halılarında, sanatın her dalında doğayı kucaklayan motifleri ve tasavvuf kültürümüzden gelen sonsuzluk temasını bulmak mümkündür. Hereke halılarında başta lale, goncagül, yaprak, karanfil, sümbül, badem, çiçek buketleri olmak üzere ikiyüzden fazla çiçek motifi kullanılır ve bu motifler bir araya gelerek eşsiz desenler oluşturur. En çok bilinen ve klasik olan desen **“Yedi Dağın Çiçeği”**dir. Bu deseni dokuyan genç kızlar, yedi tepe üzerinde kurulu İstanbul şehrinin çiçeklerini anlatırlar halılarda.

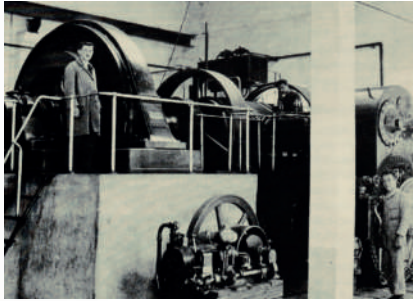
TÜRK-ALMAN DOSTLUĞUNDA HEREKE İPEK HALISININ ÖNEMİ

Dünyada Türk el halılarını tarihsel gelişimi içinde en yakından takip eden ve değer veren millet Almanlardır. Kıymetli halılarımız, bugün Almanya'daki birçok müzede sergilenmektedir. 1905 yılında devrin Alman Büyükelçisi, Konya gezisi esnasında Alaattin Camii'ndeki halılar üzerinde yürürken, hemen bu halıları yerden kaldıran ve duvara asın demiştir. Bu vesileyle, 18 adet Selçuklu halımız İstanbul İslam Eserleri Müzesi'nde sergilenmektedir. Ünlü Alman İmparatoru Kayser 2. Wilhelm üç defa Osmanlı'yı ziyaret etmiş, Hereke halılarına yakın ilgi göstermiş ve halı dokuyan kızlarımızın çalışmalarını izlemiştir. Sultan, Kayser rahat etsin diye kendisini Şale Köşkü'nde ağırlamış, Hereke'de özel bir köşk yaptırarak Türk konuk severiliği göstermiştir. Bu ilginin sonunda bugün Sultanahmet Meydanı'ndaki Alman Çeşmesi, 1908 tarihinde Alman İşçiler, Alman mermeri ve altın mozaikler kullanılarak yapılmıştır. Hereke ipek halısının, Türk-Alman dostluğuna çok büyük katkısı olmuştur.

CUMHURİYET DÖNEMİNDE HEREKE İPEK HALISI

Cumhuriyetin kurulmasından sonra ipek halı üretimi dünyada yaşanan ekonomik krizler yüzünden lüks olarak görüldüğü için ihmal edilmiştir. 1950'li yıllarda usta dokumacıların katkılarıyla Hereke halı dokumacılığı bir sanat kolu olarak tekrar değer kazanmıştır. Tamamı el dokuması olan halılar günümüzde işçiliği ve sanat değeriyle kabul görmektedir. Hereke Fabrikası, 1925'te Maliye Bakanlığı'na, 1933 yılında Sümerbank'a devredilmiş, 1995 yılında Sümerbank'ın özelleştirilme çalışmaları sırasında TBMM Milli Saraylar Dairesi Başkanlığı'na devredilmiştir. Tarihi Hereke Halı ve Kumaş Fabrikası, halen Cumhurbaşkanlığı Millî Saraylar İdaresi Başkanlığı'na bağlı olarak müze-fabrika şeklinde halı ve kumaş üretimine devam etmektedir. Cumhurbaşkanlığı Millî Saraylar İdaresi Başkanlığı, patentler ile coğrafi olarak tescilli olan Hereke İpek Halıcılığı'nın gelişmesi için büyük çaba sarf etmektedir.

HEREKE HALICILIĞINA BÜYÜK ÖNEM

Asıl ününü ipek halılarla yapan Hereke'de, Bursa ipeğinden dokunan halılar, yurtiçinde ve yurtdışında kolaylıkla alıcı buldular. 1970'li yıllarda özel sektörün ipek halıya yatırım yapmasıyla hızlanan halıcılık, 1980'li yıllarda zirve yaptı. Dünyanın birçok ülkesinden ülkemize gelen turistler, her cumartesi günü Hereke'de kurulan ipek halı pazarından halı satın alıyorlardı. Ancak, 1990'lı yıllarda yurtdışında dokunan kalitesiz halıların Hereke halısı adı altında piyasaya sürülmesiyle halıcılık sektöründe gerileme başladı.

Günümüzde Avrupa ve Amerika gibi el halılarının büyük ilgi gördüğü pazarlarda Hereke halılarının Çin'de dokunan kopyalarının bile alıcı bulması Hereke halı sanatının ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Fakat bu halılar büyük teknolojik yeniliklere rağmen aslına yaklaşmayı başaramamıştır. Çünkü, Hereke halılarının kopyalanamaz özelliği sadece desenlerinden değil, Bursa ilimizin yemyeşil ve taze çik dut yapraklarıyla beslenmiş ipek böceklerinden elde edilen dünyanın en kaliteli ipeğinden gelmektedir.

Kurulduğu 1843'ten günümüze, Hereke halısı, kalitenin ve görkemin simgesi olma özelliğini hep sürdürmüştür. Bugün dünyanın en ince halısı rekorunu elinde bulunduran halı, Hereke'de Nuray Kıvanç tarafından 5 senede dokunan Hereke ipek halısıdır. Santimetrekaresinde 1024 ilmik bulunan bu halı uluslararası sergilerde büyük ilgi görmüş, Pazırık Halısı'ndan Hereke halısına Türk halı sanatının bir dünya markası olduğunu ispat etmiştir.

2018 yılında kapasitesi artırılan Hereke Halı ve İpekli Dokuma Fabrikası'na 25 halı dokuma ve 10 ipekli dokuma ustası alındı. Hereke Halısı-i Hümayun binasına Halı ve İpekli Dokuma Müzesi açılmasıyla devletimiz Hereke ipek halıcılık sanatına verdiği önemi gösterdi.

Tarihi süreçte yaşadığı olumsuzluklara rağmen Hereke halıları bir dünya markası olarak ününü sürdürmekte, yeni yapılanmanın getireceği desteklerle eski ihtişamlı zamanlarına döneceği günü hasretle beklemektedir.

Sanatta bir dünya markası olan el emeği göz nuru Hereke ipek halılarının geleceğinden umutlu olduğumuzu ifade ediyor, İçişleri Bakanlığı Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü PRODES projesi desteği ile Avrasya Gazeteciler Derneği Sosyal Sorumluluk projesi kapsamında hazırlanan "Pazırık Halısı'ndan Hereke İpek Halısına" belgeselimize bir şiir ile nokta koyuyoruz:

Yüzyıllardan beridir Altaylardan Tuna'ya
Bizim türkülerimizdir söylenen
Konuşan dil, bizim dilimizdir
Renk renk, nakış nakış uzayan
toprak değildir
Kilimlerimizdir...

**CUMHURBAŞKANI'NA
HEDİYE EDİLEN
HEREKE HALISI**

*55 yıldır halıcılık üzerine
çalışma yapan, Aydın Eroğlu
Cumhurbaşkanı Sayın
Erdoğan'a özel Hereke İpek
halısı hediye etti.*

Dünyada Hereke İpek Halısı olarak ün yapan 130 yıl önce Osmanlı döneminde uluslararası sertifika alan Hereke ipek halılarının yeniden canlanması için çalışma başlatılmalı. Cumhurbaşkanı Erdoğan'a üzerinde Çanakkale'de destanlar yazan Mehmetçiğin resminin bulunduğu özel bir halı dokutup hediye eden, 55 yıldır halıcılık üzerine çalışma yapan Aydın Eroğlu ile Sapanca'daki evinde ziyaret ederek, yaptığımız Hereke İpek halıları hakkındaki söyleşimizi <https://youtu.be/IXIDLTYWsE> veya www.devrialem.tv'den izleyebilirsiniz.

Kocaeli bölgesi dünyaca ünlü Hereke ipek halısına sahip çıkmalı. Ekonomik sıkıntı ve işsizliğin sorun olduğu, döviz krizleri yaşadığımız bir dönemde, ekonomi ve istihdamda katkısı olacak Hereke halılarına devlet ve hükümet tarafından sahip çıkılmalı ve halıcılığın teşvik edilmesi için çalışmalar yapılmalıdır.

Osmanlı'dan Cumhuriyet'e önemini koruyan son 25 yıldır kaderine terk edilip ucuz Çin halısına yenik düşen Hereke ipek halısının tanıtımına kendisini adan, 55 yıldır halıcılık üzerine çalışma yapan, Türkiye'nin uluslararası turizm ve kültür rehberleri arasında yer alan Aydın Eroğlu Cumhurbaşkanı Sayın Erdoğan'a Kocaeli Hereke'de özel olarak dokuttuğu ve üzerinde Çanakkale Savaşı kahramanı Mehmetçiğin resminin yer aldığı Hereke İpek halısı hediye etti. Cumhurbaşkanı Erdoğan, halı ile ilgili Eroğlu'ndan bilgi aldı.

Çanakkale'de destanlar yazan ve yaralı İngiliz askerini kurtaran Mehmetçik motifinin yer aldığı ve Hereke'de özel olarak dokutulan iki halı-

nın birini Sayın Cumhurbaşkanı Erdoğan'a, diğerini Avustralya Devlet Başkanı'na hediye edildi.

Hereke Belediyesi'nin kapatılıp Körfez adı ile kurulan Kocaeli'nin yeni ilçesine mahalle yapılmasından sonra, Hereke markasının sahibi olan Sümer Holding'in özelleştirilmesini fırsata çeviren Çin devleti, Henan eyaletinin Nanyang şehrinin Zhenping ilçesinde "Hereke Sanayi Bölgesi" kurdu, etiketlerine "Made in Hereke" yazarak, halı üretmeye başladı.

www.agrt.net ve Kültür Bakanlığı tarafından onaylanan İlim Kültür Tarih ve Teknoloji Araştırma Kütüphanesi (İKTAV) olarak, Hereke İpek halıcılığının yeniden tanınması için, çalışma başlatarak, panel düzenleyerek ve Devri Alem Belgesel TV programı hazırlayarak ulusal ve bölgesel televizyon kanallarına göndereceğiz.

Dünyaca ünlü Hereke İpek Halısı ile ilgili www.gebzegazetesi.com olarak geniş bir araştırma yapıp rapor hazırlayarak haber ve raporumuzu başta Sayın Cumhurbaşkanı Erdoğan olmak üzere devletin ilgili ve yetkili kurumlarına göndereceğiz

Hereke Halısına sahip çıkmak, tarihimize sahip çıkıp korumak, işsizliğe çözüm, ülkeye döviz kazandırmak demektir. Kocaeli kamuoyu dünya markası Hereke ipek halılarına ne zaman sahip çıkacak.

HALININ ANAVATANI ALTAYLARA KÜLTÜR YOLCULUĞU

El sanatlarında bir dünya markası olan Hereke İpek halısının tarihini araştırmak üzere yollardayız. Pazırık halıları olarak dünyaca bilinen halıların bulunduğu Orta Asya'nın merkezi, Avrasya'nın kalbi; kadim Türk boylarının dünyaya yayıldığı Altay Dağları, Ergenekon geçidi, kıyılarında kadim Türk yurtlarının kurulduğu Bey ve Kadun ırmağın bulunduğu yerler...

Altay Türkleri; Kazakistan Bozkırları, Moğolistan ve Sibirya dağ ormanlarının kavuştuğu bölgelerde yaşayan Türklerin atası sayılan topluluktur. Altay Dağları çevresinde yaşayan bu Türklere Ruslar tarafından Altaylı adı verilmiştir. Verilen bu 'Altaylı' kavramı, birbirine çok yakın birçok alt boydan oluşan bir üst kimlik gibi görülmüştür. Bugün Rusya'da Altay adlı iki özerk bölge vardır. Altay Türklerinin büyük çoğunluğu bu özerk bölgeler olan Sibirya'daki Rusya'ya bağlı Altay Cumhuriyeti ve Altay Kray'da yaşar. Tuva ve Moğolistan'da yaşayan Altay Türkleri de vardır. Altaylar, kendi aralarında Teleutlar, Telengitler, Karatatarlar, Oyratlar gibi farklı boy-lara ayrılmıştır.

Altay Türklerinin fiziksel özellikleri dikkate alındığında güneydekiler 'Kalmuk' kuzeydekiler ise 'Tatar' olarak isimlendirilmiştir.

Atalar diyarı Altay Dağları, Yenisey ırmağı vadisi, Sayan Dağları bölgesindeki Hun İmparatorluğu'nun asırlarca hüküm sürdüğü coğrafya bizleri heyecanlandırıyor. Türk tarihi için büyük önem taşıyan Orta Asya ve Ata yurdumuza yolculuk gerçekleştirmenin heyecanını yaşıyoruz.

ALTAY DAĞLARI NEREDE?

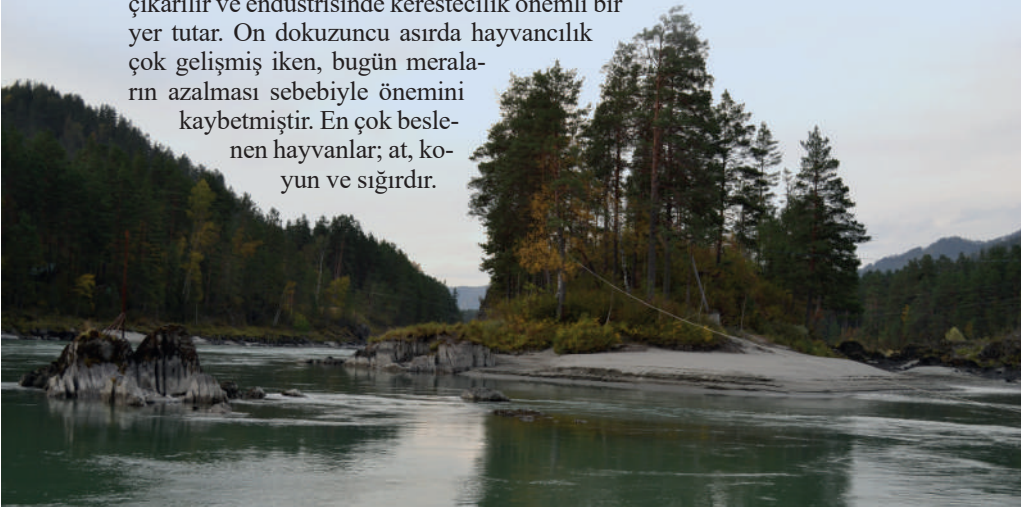

Altay dağları Orta Asya’da, Sibirya’nın güneyinde Moğolistan ile sınır teşkil edecek şekilde uzanan büyük bir sıradağ. 48° - 50° arası kuzey arz enleminde, 81° - 90° arası doğu boylamında bulunur. Genel olarak pek çok kırık ve bükülmeler arasında aşınmış ve düzlenmiş alanların sivrilmesi ile meydana gelmiş oldukça yüksek dağlardır. Beluha Doruğu 4.506 m ile Altay Dağlarının en yüksek noktasıdır.

Dağların yüksek yerlerinde büyüklü küçüklü pek çok buz gölleri bulunuyor. Güneyindeki Marka Gölü ile kuzeyindeki dar fakat çok uzun olan Telezker Gölü bunlardan en önemlileridir.

Altaylar’da bulunan verimli vadilerde sık çam ormanlarına rastlanır. Alçak yerler ekseriya step, daha yukarılar ise dağ çayırıkları halindedir. Bunların üstünde ise her zaman kar ve buzla kaplı kayalık yüksek yerler bulunmaktadır.

Sibirya’nın maden bakımından en zengin yeridir. Altın yatakları oldukça fazladır. Bugün taşkömürü ve linyit yanında, demir, bakır madenleri çıkarılır ve endüstrisinde kerestecilik önemli bir yer tutar. On dokuzuncu asırda hayvancılık çok gelişmiş iken, bugün meraların azalması sebebiyle önemini kaybetmiştir. En çok beslenen hayvanlar; at, koyun ve sığırdır.

ALTAY DAĞLARI NEREDE?

Altay dağları Orta Asya'da, Sibirya'nın güneyinde Moğolistan ile sınır teşkil edecek şekilde uzanan büyük bir sıradağ. 48°-50° arası kuzey arz enleminde, 81°-90° arası doğu boylamında bulunur. Genel olarak pek çok kırık ve bükülmeler arasında aşınmış ve düzlenmiş alanların sıvrılması ile meydana gelmiş oldukça yüksek dağlardır. Beluha Doruğu 4.506 m ile Altay Dağlarının en yüksek noktasıdır. Dağların yüksek yerlerinde büyüklü küçüklü pek çok buz gölleri bulunuyor. Güneyindeki Marka Gölü ile kuzeyindeki dar fakat çok uzun olan Telezker Gölü bunlardan en önemlileridir.

Altaylar'da bulunan verimli vadilerde sık çam ormanlarına rastlanır. Alçak yerler ekseriya step, daha yukarılar ise dağ çayırıkları halindedir. Bunların üstünde ise her zaman kar ve buzla kaplı kayalık yüksek yerler bulunmaktadır. Sibirya'nın maden bakımından en zengin yeridir. Altın yatakları oldukça fazladır. Bugün taşkömürü ve linyit yanında, demir, bakır madenleri çıkarılır ve endüstrisinde kerestecilik önemli bir yer tutar. On dokuzuncu asırda hayvancılık çok gelişmiş iken, bugün meraların azalması sebebiyle önemini kaybetmiştir. En çok beslenen hayvanlar; at, koyun ve sığırdır.

ALTAY ADI NEREDEN GELİYOR?

Değişik Türk dillerinde Altantav, Altantağ, Altuntah, Altantak ve Altaytav olarak da söylenir. Moğolcada Altanavla veya Altanula olarak bilinir. Bozdağ ve Tazdağ sözcükleri yine bu dağı nitelemek için veya eşanlamlı olarak kullanılır. Altay, Türklerinin inancında Altındağ, Gök Tengri'nin ikametgahı olan dağdır, gökyüzünde bulunur, Türk yurdunun ve devletinin enginliğini göz alıcılığını temsil eder.

Altın, Türk kültüründe hakanlık ve imparatorluk simgesidir. Altın madeni padişahı, gümüş madeni veziri, tunç madeni ise halkı simgeler. Altay dağları Türkler için o kadar büyük bir öneme sahiptir ki, akraba kavimlerden ayırmak için ikili bir sınıflandırma yapılır ve Ural kökenli soylar ve dilleri ile Altay kökenli soylar ve dilleri diye ayrılırlar. Ural dağları da Ugor kökenli kavimler için aynı önemi taşır.

ALTAY DAĞLARI'NIN TARİHİ GEÇİDİ: ERGENEKON

Rusya federasyonuna bağlı Kray ve Gorno Altay cumhuriyetlerindeki şehirler, köyler vadiler ve dağları aşarak TÜRK HALICILIĞININ DÜNYAYA YAYILDIĞI HEREKE İPEK HALISINA İLHAM KAYNAĞI OLAN Pazırık Kurganları ve Pazırık halısının bulunduğu Altay dağlarındaki Ergenekon vadisine gidiyoruz. Birçok tarihçi Ergenekon geçidinin burası olduğunda ittifak etmişlerdir. Ergenekon destanı ile ilgili bir çok şey yazılıp çizilmiştir.

İslam döneminde ilk kez tarihçi Reşideddin (1248-1313) Ergenekon destanından söz eder. Reşideddin, Camiü't-Tevarih adlı eserinde MÖ 8. yüzyılda Moğollar ile Türkler arasındaki savaşta bütün Moğolların öldüğünü ve Negüs ile Kıyan adlı Moğol prenslerinin Ergenekon'a giderek orada çoğaldıklarını yazar. Düşman tarafından hile ile yenilgiye uğratılan Türklerin, Ergenekon Ovası'nda yeniden türeyip tekrar eski yurtlarına dönerek düşmanlarıyla çarpışmalarını ve Göktürkler'in türeyişini anlatan bir Türk destanıdır.

Ergenekon Ovası'nda bir çok köy var. Yolumuz üzerindeki Ulağan ve Balaktugal köylerini geçiyoruz. Geçmiş dönemde Rus zulmünden kaçan Kazaklarda Kazakistan'dan kaçarak bölgeye sığınmışlar. Tıpkı asırlar önce Çin zulmünden kaçan Türklerin Ergenekon Ovasına sığındığı gibi.

ERGENEKON GEÇİDİ BİZİ SELAMLIYOR

Ovayı arkamızda bırakıp, tekrar Altay Dağları'na tırmanmaya başlıyoruz. Dağlar arasından geçerek geldiğimiz Ergenekon geçidi sisli ve puslu. Kar yağışı yüzünden etrafı göremiyoruz. Tam ayrılacağımız sırada kar yağışı duruyor ve sis açılıyor, sanki Ergenekon geçidi bizi davet edercesine, sizler uzaktan Anadolu'dan geldiniz sizlere kendimi gösterip manzaramı doya doya seyrettireceğim dercesine açılıyor. Sis ve dumanın dağılması ile muhteşem manzara ortaya çıkıyor. Yer yer göllerle süslenmiş vadi son baharın tüm güzelliğini de üzerinde toplayarak adeta bir tabloyu andıran muhteşem manzarasını cömertçe sunuyor bizlere...

ERGENEKON NEDEN GEÇİT VERMİYOR?

Bizim belgesel çekmek üzere çamurlu yollardan geçerek ulaştığımız Ergenekon geçidi Türklerin Ergenekon'dan çıktıktan sonra devletler kurduğu Hakas, Tuva, Orhon Vadisi, Ötüken bölgesi, Kırgızistan, Doğu Türkistan ve diğer Türk illerine çok yakın olmasına rağmen sağlıklı yol olmadığı için gidilemiyor. Bu devletlere ulaşım, Altay Türkleri'in Bey Nehri dediği Bi nehrinden küçük nehir araçları ile sağlanıyor. Ergenekon geçidine veda edip geri dönerken, yolumuz üzerindeki Pazırık kurgan mezarlarının bulunduğu yere geliyoruz. Pazırık kurganları birçok dini, mitolojik, arkeolojik ve sanat tarihiyle ilgili kanıtlardan ötürü Hun Türkleri dönemine aittir.

HEREKE İPEK HALISI'NA İLHAM KAYNAĞI OLAN PAZIRIK HALISI'NIN TARİHİ

Bozkır kültüründe, genellikle üzerine toprak yığılarak yapılan karakteristik mezar yapılarına “kurgan” denir. Arkeolojik kazılar sonucunda bulunan Türklere ait en eski kurganlar Pazırık kurganı ve Noin-ula kurganıdır. Pazırık MÖ III. yüzyıla, Noin-ula ise MÖ I. yüzyıla tarihlenir. Pazırık kurganları 1929 yılında Rus arkeolog Rudenko tarafından keşfedilmiştir. Pazırık bölgesinin iklimi ve kurganların tamamen donmuş olması korunmasına katkı sağlamıştır.

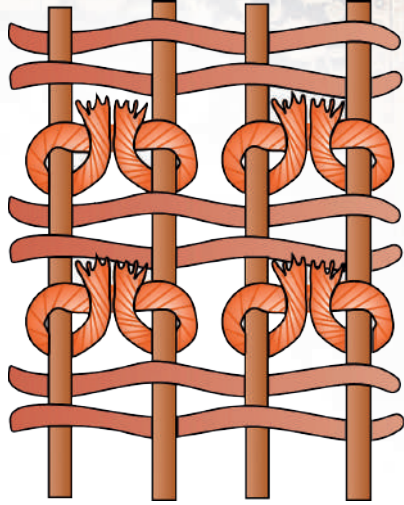
1947-1949 yıllarında Sovyet Arkeolog Sergei Ivanovich Rudenko tarafından yapılan araştırma sonucunda Sovyet Altay’larının Pazırık bölgesindeki bir mezar odası içerisinde 40’a yakın kurgan bulunmuş ve bu kurganlar içerisinden tarihe çok önemli ışıklar tutan sanat eserleri çıkmıştır. Bu tarihi eserlerin büyük bir kısmı günümüzde Leningrad Ermitaj müzesinde sergilenmektedir. Bu eserler arasındaki tartışmalı eser ise 5. Pazırık kurganından çıkan Pazırık halısıdır. Pazırık halısı, bilinen en eski düğümlü halıdır ve esrarengiz bir şekilde keşfedilmiştir.

Arkeologlara göre halının M.Ö 2-3 ya da M.Ö 3-5. yy. da dokunmuş olabileceği kuvvetle muhtemeldir. Halının mucizevi bir şekilde günümüze kadar ulaşması ise mezar odası içerisine dolan suyun buzlaşması ve halının da buzun içerisinde kalmasıyla mümkün olmuştur. Halı 1.89x2 m ebatlarındadır. Üzerinde biniciler, süvariler, geyikler, sığınlar ve hayâli yaratıklardan griffon figürleri yer almaktadır ve çok sık dokunmuştur. Düğüm sıklığı da çok fazladır. Desimetrekaresinde 3600 düğüm bulunmaktadır.

Pazırık halısı tasarım, ölçü ve şekil bakımından Türkmen halılarına çok benzemektedir. Halının atkıları da çözgüleri de çok ince yündendir. Bütün bunlar halının eski Türk devletleriyle alakalı olabileceğini göstermektedir. Diğer mezar odası bulunmaları ve Kök Türk yazısı ile yazılmış kelimeler de eserlerin Hun Türkleri ile bağlantılı olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca, Pazırık halısı Türk düğümü olarak bilinen Gördes düğümüyle dokunmuştur ki bu da devrine göre çok ileri bir teknik demektir. Pazırık halısı, Türklerin halıcılıkla ilgili çok eskilerden beri uzmanlaşmış olduklarını göstermektedir.

Gördes Türk Düğümü

Hereke Halılarına ilham kaynağı olan 2500 yıllık Pazırık Halısı ile ilgili belgesel çekimizi tamamlayarak Altay Dağları'ndan ayrılıyor ve Osmanlı'dan Türkiye Cumhuriyeti'ne bir dünya markası olan Hereke ipek halısı ile ilgili araştırmalar yapmak üzere, Kocaeli'nin Körfez ilçesindeki Hereke'ye gidiyoruz...

Binlerce yıllık geçmişe sahip Pazırık Halısı'ndan ilham alınarak Anadolu'da 36 değişik yörede dokunan Türk halılarının en nadide örnekleri, tarihi İpek Yolu'nun kavşak noktası olan bilim sanayi, teknoloji, tarih, kültür ve turizmde marka kenti Kocaeli'nin Hereke beldesindeyiz.

DÜNYA MARKASI EL SANATIMIZ : HEREKE İPEK HALISI

Ham madde olarak ipek, yün ve pamuk kullanılan Hereke halısı, Türkiye’de Kocaeli’ne bağlı bir kıyı şehri olan Körfez ilçesi sınırlarında bulunan Hereke’de üretilen halıdır. Hereke halısı, “pamuk iplik üzerine yün” ve “ipek üzerine ipek” olarak iki türlü dokunur. Hereke halıları patentler ile coğrafi olarak tescillidir ve kalitesi 60x60 olarak adlandırılır. İpek halılarda ise dm²’de 10.000 ilmek olur, kalitesi 100x100 olarak adlandırılır. Her ne kadar daha sık dokunmuş halılar olsa gerçek Hereke halılarının standartları budur. Hav yükseklikleri ise ipek halılarda 1,5-2,0 mm yün halılarda ise 4,0-5,0 mm arasındadır. Hereke halıları sık dokunduğu için desenler de oldukça ayrıntılıdır.

Patentler ile coğrafi olarak tescilli olan Hereke halıları, Türk düğümü (çift düğüm veya Gördes düğümü) ile dokunduğu için İran halılarına (tek düğümlü veya sini düğüm) göre çok daha fazla dayanıklıdır. Hereke halıları ilk dokunduğu dönemler de dahil bugüne kadar İran halı desenlerinden hiç etkilanmemiş olup, saray nakkaşlarının özgün tasarımları ile hayat bulmuştur. Bu halının en çok bilinen ve klasik olmuş olan deseni “*Yedi Dağın Çiçeği*”dir. Fakat bununla beraber “*burucie*” ve “*polonez*” gibi çok güzel desenleri de vardır. Hereke halısını İran halılarıyla kıyaslırsak ancak binlerce dolarlık Bidjar halısı Hereke kadar olmasa bile emsali sayılabilir. Hav yüksekliği ve kesim şeklinde kaliteyi etkilemekte olup, gerek dokuma şekli, gerekse desen ve renk çeşitliği ve sert bir halı olması Hereke halısını her zaman öne çıkarmaktadır.

HEREKE'DE HALICILIK

Osmanlı'da ilk özel teşebbüs sanayii kuruluşları olarak Hereke halı fabrikalarının tarihimizde önemi büyüktür. Özel müteşebbisler tarafından kurulan ilk sanayi kuruluşu Hereke'de halıcılık sektöründe başlamıştır. Daha sonra bu fabrikalar devletleştirilmiştir. Kısaca Hereke Fabrikası ile ilgili şu bilgiler verilebilir: Hereke fabrikası, Ohannes ve Bogos Dadyan kardeşler tarafından 1842-1844 yıllarında kuruldu ve 1845 yılında ülkenin ilk özel dokuma fabrikası olarak faaliyete geçti. Faaliyete geçtiği 1845 yılında fabrikanın yönetimi ve mülkiyeti Osmanlı Devleti'ne devredildi.

Başlangıçta bez ve ipekli kumaş üretiminin planlandığı fabrikada, Avrupa ülkelerinden ithal edilen makinelerle beraber üretim alanı genişledi. 1891 yılında 100 halı tezgahı bulunan yeni bir bölüm açıldı ve halı üretimine geçildi. 1905'ten itibaren ise ürün çeşitliliği artırıldı ve fes, perde, fanila gibi birçok alanda üretime geçildi. Fabrika ürünlerindeki kalitenin piyasada kabul görmesi sonucu 1846'da Hereke markası tescil ettirilerek koruma altına alındı.

Sultan Abdülmecid'in Dolmabahçe Sarayı'nı dünyanın en iyi halılarıyla döşeme fikri üzerine, 1891 yılında halı üretimine geçildi. Dolmabahçe Sarayı'nın bahçesinde "**Hereke Dokumahanesi**" adında bir halı dokuma atölyesi açıldı ve Hereke'deki bu fabrikadan halı dokuma ustaları getirildi. Dolmabahçe Sarayı'nda bulunan Hereke halıları bu atölyede ve Hereke'deki fabrikada dokunan halılardır. Bu halılar sadece saray için dokunmuş, bu desen ve halıların başka bir yerde kullanımı yasaklanmıştır.

Kocaeli **Hereke İpek Halısı**

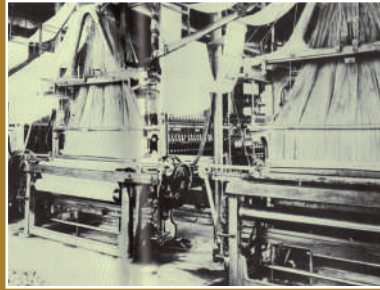
42

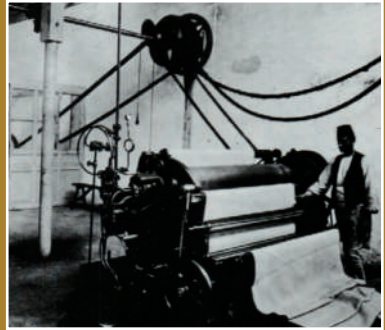
Beylerbeyi Sarayı'nda bulunan geniş boyutlu halılar, koltuk ve perde yapımında kullanılan kumaşlar yine bu fabrikada dokundu. Ayrıca, Çırağan Sarayı'nda on üç oda ve bir sofa da Hereke kumaş ve halılarıyla döşendi.

1894 senesinde Hereke'yi ziyaret eden Almanya İmparatoru Kaiser Wilhelm II beraberinde getirdiği kimyasal boyalar ile halıların dokumasında kullanılan teknolojinin gelişmesine katkıda bulunmuştur. O dönemde Kaiser'in konakladığı köşk halen müze olarak korunmaktadır.

Türkiye'de 1923 yılında Cumhuriyet kurulmasının ardından lüks halı üretimi savurganlık olarak görüldüğünden 1950'li yıllara kadar Hereke halısı üretimi ihmal edildi. 1950'li yıllarda usta dokumacıların katkılarıyla Hereke halı dokumacılığı bir sanat kolu olarak tekrar değer kazanmış olup, tamamı el dokuması olan halılar günümüzde işçiliği ve sanat değeriyle kabul görmektedir.

Cumhuriyetin kurulmasının ardından 1925'te Maliye Bakanlığı'na, 1933 yılında ise Sümerbank'a devredilen, 1995 yılında ise Sümerbank'ın özelleştirilme çalışmaları sırasında TBMM Milli Saraylar Dairesi Başkanlığı'na devredilen Fabrika, hâlen Cumhurbaşkanlığı Millî Saraylar İdaresi ne bağlı olarak müze-fabrika şeklinde halı ve kumaş üretimine devam etmektedir.

SANAYİ TARİHİNDE HEREKE HALISI

Osmanlı'da İlk Özel Teşebbüs Sanayi Kuruluşu Hereke Fabrika-i Hümayun Cumhuriyetin ilk yıllarına kadar Kocaeli'nin Gebze ilçesi, Tütünçiftlik'ten Tuzla'ya kadar olan bölgeyi kapsamaktaydı. Osmanlı'dan Cumhuriyete, sanayi tarihimizde çok önemli yere sahip olan Hereke, Körfez ilçesi kuruluncaya kadar yıllarca Gebze ilçesine bağlı nahiye merkeziydi. Osmanlı'da ilk özel teşebbüs olarak kurulan sanayi kuruluşu Hereke bölgesinde gerçekleşmişti. Bu konuda yapılan bir çok araştırma, kitap, makale ve tezlerde şu bilgilere yer verilmekte;

Osmanlı dokuma sanayiinin ilk büyük fabrikalarından biri olan Hereke Fabrika-i Hümayunu, Sultan Abdülmecid döneminde İzmit Çuha Fabrikası'nın yapımı için vazifelendirilen Ohannes Dadyan tarafından, 1843 yılında Hereke'de kurulmuştur. Başlangıçta 50 pamuklu ve 25 ipekli tezgâh ile faaliyete geçen fabrika, ipekli dokumalarının kazandığı rağbet üzerine, 1850 yılında ipekli kısmına 100 adet el tezgâhı ilave olunarak genişletilmiştir. Fabrika ilk faaliyete geçtiği yıllarda önemli zararlarla karşı karşıya kalmıştır. Fabrikanın bu ilk kuruluş yıllarındaki zararın önemli bir nedeni, yaşanan kalite sorunları yanında, üretim kapasitesinin düşüklüğü idi. Nitekim fabrikada ilk aşamada 40-50 tezgâh mevcuttu ve yapılan hesaplamalara göre fabrikanın verimli çalışabilmesi için 100 tezgâhlık bir kapasiteye ulaşması gerekme- teydi. Gerçekten de yıllık üretim kapasitesinin artırılmasından sonra, 1852'den itibaren fabrika kârlı hale gelebilmiştir. İlerleyen yıllarda üretim arttıkça kâr tutarı da artmaya devam etmiştir. Üretim kapasitesinin artırılması çalışmaları kapsamında yeni bir fabrika binası da yapılarak hizmete açılmıştır. Kâgir yapıdaki yeni fabrika binası için sarf edilen meblağ 1851 yılı itibariyle 339.813 kuruştur.

Sultan Abdülmecid döneminde saravyların tefrişi ve saray halkının ihtiyaçları için faaliyet gösteren Hereke Fabrika-i Hümayunu, Sultan Abdülaziz döneminde piyasa- da satılmak üzere ipekli dokuma üretimine de başlamış ve bu gaye ile kapalı çarşıda bir satış mağazası açılmıştır. Devlet yönetimine işletilen fabrikalar için öncü sayılabilecek bu doğrudan perakende ticaret girişimi, yaşanan bürokratik zorluklar nedeniyle iki yıldan az bir süre içinde, 1875'te sona ermiştir. 1878 yılında geçirdiği yangında ciddi hasar gören ve üretimi durdurulan fabrika, bir süre atıl kalmış ve ancak 1881 yılında hazırlatılan keşif raporu doğrultusunda başlatılan onarım faaliyet- lerinin tamamlan masıyla birlikte 1882 yılında yeniden faaliyetle- rine başlamıştır.

Hereke Fabrikası'nda halı üretimine de başlamak için, kuruluş tarihinden itibaren çeşitli girişimlerde bulunulmuş ancak bu ilk girişimler başarılı olamamış ve istikrarlı bir halı üretimi faaliyeti gerçekleştirememiştir. Hereke'de ilk defa halı üretimine bir rivayete göre 1883 bir diğer rivayete göre ise 1891 yılında, Abdülhamid tuğrası ile yapılan Halıhane'de yüz yeni tezgâhla başlandığı belirtilmektedir. Halı desenlerinde geleneksel Osmanlı halıcılığında bir dönüşüm sayılabilecek yeniliklerle, bir Hereke üslubu oluşturulmaya çalışılmıştır.

Halı üretimine geçildiği yıl Hereke Fabrika-i Hümayunu'nda aynı zamanda ipek mendil ve işleme dairesi, ipek fanila ve iç giysi dairesi ve ipekli dokuma dairesinin çalışır durumda olduğu bilinmektedir. Yine bu tarihlerde boyahane ve kumaş perdah makineleri imparatorluk sınırları içinde yalnızca Hereke Fabrika-i Hümayunu'nda bulunmaktadır. Ayrıca Fabrika-i Hümayun ile birlikte Hereke'deki kamu hizmeti veren müessese ve yapılar da artmış, fabrikanın hemen yanına inşa edilen 100 yataklı hastaneden sonra, cami, rüşdiye mektebi ve köşk ile rüsumat, Duyun-u Umumiye ve Telgrafhane binaları inşa edilmiştir.

Eldeki bilgilere göre, bu tarihlerde özellikle ipekli dokumalarda büyük gelişmeler elde edilmiş ve üretim saray çevresinin ihtiyacının üzerine çıkarılmıştır. Bunun verdiği imkânla 1894 yılında Hereke ipekli dokuma, halı ve battaniyelerinin İstanbul'da satışı için (Zaptiye Caddesinde) yeni bir mağaza daha açılmış ve bu mağaza uzun yıllar faaliyet göstermiştir. 1900 yılına gelindiğinde Hereke'de halı dokuma işi artık tutunmuştu ve halı için gerekli iplik Karamürsel'deki devlet fabrikasından sağlanmaktaydı. Fabrika gelişimini ve ürün çeşitliliğini 20. yüzyılın başında da sürdürmüş, 1902 yılında çuha, şayak ve iplik bölümü faaliyete girmiş, 1905'te yünlülük dokuma işleri ve 1908'de fes bölümü üretime başlamıştır. Faaliyete geçtiği 1843 yılından itibaren Osmanlı dokuma sanayiinin en önemli kurumu olarak faaliyet gös- teren ve ürünleriyle İmparatorluk yaşantısının son yüzyılını belirleyen Hereke Fab-rika-i Hümayunu, kuruluşundan bir süre sonra Avrupa'da da prestijli bir markaya dönüşmüş ve uzun yıllar boyunca Avrupa'daki birçok uluslararası sergide ödüllere layık görülmüştür.

1913 sanayi sayımları kapsamında, ipek dokumacılığı alanında 5'i Bursa'da ve 1'i Hereke'de olmak üzere muharrik güç kullanan toplam 6 müessese tesbit edilmiştir. Bu 6 müessesede toplam olarak 229 beygir gücünde 12 muharrik güç bulunmaktadır ve bunun %65,4'ü tek başına Hereke Fabrikası'na aittir. Savaş nedeniyle ipek sanayiinin büyük bir buhrana uğradığı 1915 yılında diğer 4 müessesede faaliyetler durmuşken, üretime devam edebilen iki müesseseden biri de Hereke Fabrikası'dır. 1917'de yünlü dokuma tezgâhlarının sayısı 20'den 50'ye çıkartılarak üretim artırılmış ve kadın işçilerin çalıştırılmasına başlanmıştır. Fabrika 1910'lar da 149 HP gücündeki buhar makinesinin yanında, yalnız burada bulunan boyahane ve perdaht makineleri ile Osmanlı İmparatorluğu'nun en modern tekstil kuruluşu durumundadır.

Kaynak: Bekir Ayan Araştırması www.gebzegazetesi.com

EL EMEĞİ GÖZ NURU... HEREKE İPEK HALI SANATI...

Türk el sanatları içerisinde çok önemli olan Hereke İpek Halıları, yakın bir geçmişe ka- özellikle gençler tarafından dokunan ve Cumartesi günleri Hereke'de kurulan halı pazarında dünyanın birçok ülkesinden gelen turistlere satılarak gençlere çok önemli ekonomik katkı sağlıyordu. Aynı zamanda, genç kızlar ve ev hanımları köylerde ve diğer bazı illerde bu halıları dokuyarak el sanatlarımızın tanınmasında gençlere öğretilmesinde önemli katkılarda bulunuyorlardı.

Hereke İpek halıcılığı 1890'larda el sanatlarımız açısından dünyada Uluslararası sertifika ve patente sahip olarak Türk El halıcılığı sanatını dünyanın birçok ülkesine duyurmuştu. Ancak, zamanla bu el sanatına ilgi zayıflamış ve bugün neredeyse yokolacak noktaya gelmişti.

Bugün özellikle Çin ve Hindistan'dan Hereke adıyla gelen halılar sebebiyle, Türk el sanatları içerisinde çok önemli yeri olan, özellikle genç nesle büyük ekonomik katkı sağlayan Hereke İpek Halıcılığı yok olmanın eşiğine gelmiştir. Halıcılık sanatımızı yeniden canlandırmak ve gençlere sevdirmek için çalışma yapmak gerekmektedir.

HEREKE HALISI'NA ULUSLARARASI ÖDÜL

Tarihi Hereke Halı ve Kumaş Fabrikası, hâlen Cumhurbaşkanlığı Millî Saraylar'a bağlı olarak müze-fabrika şeklinde halı ve kumaş üretimine devam etmektedir. Milli Saraylar İdaresi Başkanlığı, Hereke İpek Halıcılığı'nın gelişmesi için büyük çaba sarfetmekte, Hereke'de Tarihi Fabrikayı Humayun binasında Hereke İpek Halı Dokumacılığı'nın tarihini yaşatacak bir müze açmak için çalışma yapmaktadır.

Rekorlar ve Ödüller

Hereke halı fabrikasında dokunan halılar çeşitli ödüller kazanmıştır :

- 1910 Brüksel
- 1911 Torino
- 1894 Lyon

Tarihi Hereke Halı ve Kumaş Fabrikasında dokunan halılar Japonya, Rusya, Almanya, İngiltere ve ABD gibi çeşitli krallık ve hükümetlere hediye olarak da gönderilmiştir.

Hereke'de, Nuriye Kivanç tarafından 5 senede dokunan ve "Dünyanın en ince halısı" rekorunu elinde bulunduran ipek halının cm karesinde tam 1024 ilmik bulunmaktadır. Bu halı çeşitli sergilerle dünyanın birçok yerinde sergilenmiştir.

HEREKE HALISININ KALİTESİ

Ne yazık ki günümüzde kullanılan yün kalitesi geçmişteki halılarda kullanılan yün kalitesine göre oldukça düşüktür. Bunun en önemli nedeni eskiden tamamen canlı hayvan yünü kullanılıyor iken günümüzde kesilmiş hayvan yünlerinin kullanılmasıdır. Ayrıca boya kalitesi ve kırıkm mevsimlerine uyulmaması sebebiyle, kullanılan yünlerin eskilere göre daha mat renge sahip olmasıdır. Ancak, günümüzde özellikle Sümerhalı'nın ürettiği yünlere, yapığı boyanmadan önce özel bir apre ile güve yemez özelliğı verildikten sonra boyama işleminin yapılması sayesinde halının dayanıklılığını ve kalitesini arttırmıştır.

Bunun haricinde, Isparta yöresi, Sivas (Sivas Cezaevi halısı da Hereke halısıdır) ve Diyarbakır'da da halı dokunur. Bu tezgahlarda dokunan halılar Isparta Sümer halı fabrikasında özel hav makinelerinde uygun yükseklikte kırkılır, yıkanır, arka yüzleri alevle fazla uzunluklardan temizlenir ve kalitelerine göre sınıflandırılır ve piyasaya verilir. Hereke halısı alırken arka yüzünde atkı ve çözgüden yün fıskırmamış olmasına, desenin kaymamış olmasına dikkat edilmelidir.

İstanbul Türk İslam Eserleri Müzesi

HALIYA ADANMIŞ BİR ÖMÜR:**HEREKE HALISININ
TÜRKİYE’NİN TANITIMINA
KATKISI****M. Aydın Eroğlu**

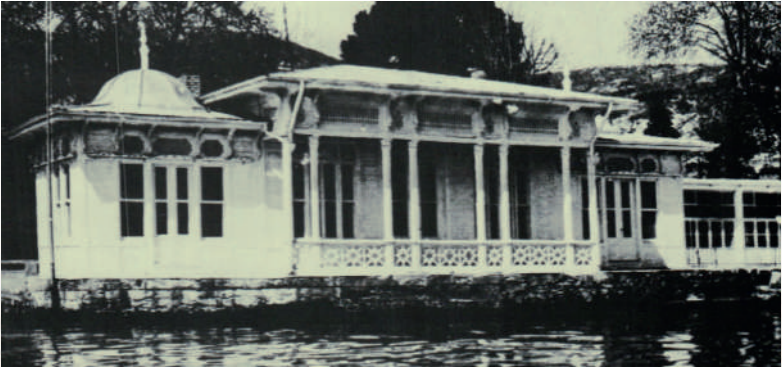
Türkiye’nin önemli rehberlerinden uzun yıllar yurt dışında kalan ve 50 yıldır kendisini Türk halıcılığı ve İpek Halının gelişmesine adanmış Aydın Eroğlu, www.gebzegazetesi.com’da yayınlanan yazısında şu bilgilere yer veriyor;

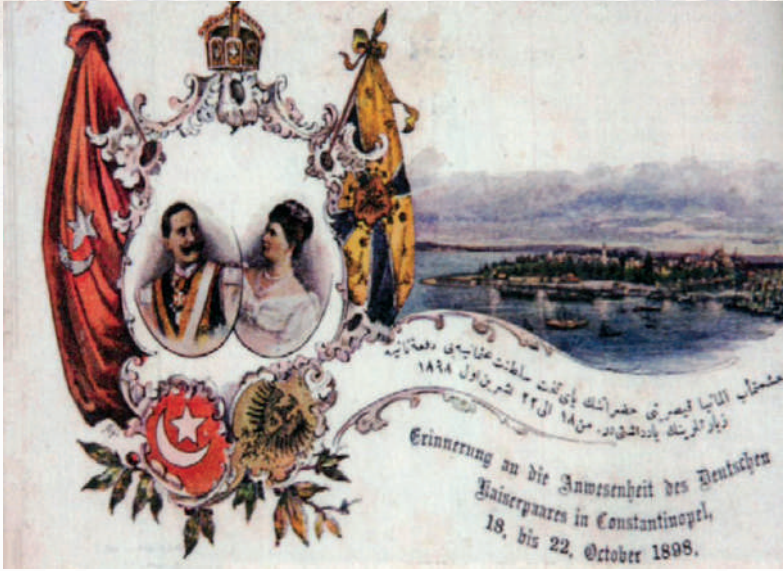
“Benim ismim Mehmet Aydın Eroğlu. Ben Turizm Bakanlığımızın (o zamanki adı) 1967 yılı mezunu Profesyonel Rehberiyim. 48 yıl önce başlayan bu çalışmalarım zaman içinde çeşitli acenteleri temsilen yurdumuza gelen kurvaziyer gemilerinde 60 defa konuşmacı olarak İtalya-Yunanistan- Türkiye arasında görev aldım. 1973 yılından beri İstanbul Nuru Osmaniye Kapalı Çarşısında Türk halılarımızı anlatan kurslar yaptım.

ALMANLARIN İPEK HALI HAYRANLIĞI

1-Dünyada Türk el halılarını tarihsel gelişimi içinde en yakından takip eden ve değer veren millet Almanlardır. Misalen kıymetli halılarımız bugün dünya müzelerinde sergilenmektedir. Bizim müzelerimizde bir adet olan bir halıdan Alman müzelerinde on tane vardır ve peki bu bire on fark nereden kaynaklanmaktadır?

2- 1905 yılında Konya gezisi esnasında Alaattin camiindeki halılar üzerinde yürürken devrin Alman Büyükelçisi hemen bu halıları yerden kaldırdı ve duvara asın demeseydi bugün İstanbul İslam Eserleri müzesinde sergilenen 18 adet Selçuklu halımız elimizde olmayacaktı.

3-Rusların 1878 Ayastafanos antlaşması ile Yeşilköy'e kadar gelen düşman askerlerini limanda demirli İngiliz donanmasına ait gemilerin komutanının ikazı durdurmuştur. Kıbrıs adasındaki İngiliz üssü ve adanın onların kontrolüne geçişi böyle başlamıştır. 1875 teki Avrupa'nın hasta adamı Osmanlı bugün bu titrini krizin bizleri teğet geçmesi sayesinde elhamdülillah komşusuna ihraç etmiş durumdadır. Bir yandan borç öderken maalesef kızıl sultan diye nesillere pazarlanan rahmetli 2.ci Abdülhamid Han denge politikaları kurmak için Almanya ile yakın bir ilişki kurmuştur.

4- Bu meyanda Kayser 2.ci Wilhelm üç defa Osmanlı'yı ziyaret etmiş ve bir Alman olarak Hereke halılarımıza yakın ilgi göstermiş dokuyan kızlarımızın çalışmalarını izlemiş sultan da kendisi rahat etsin diye hem onu Şale Köşkünde ve Hareke'deki köşkte ağırlamıştır.Bu ilginin sonunda bugün Sultanahmet meydanındaki Alman Çeşmesi 1908 tarihinde Alman İşçiler, altın mozaikler ve Alman mermeri kullanılarak yapılmıştır. Bir çok Hereke halımız bu dönemde Kayser tarafından Almanya'ya götürülmüştür.

5- Sirkeci Tren İstasyonu 1876 da bir Alman mimar tarafından bir Alman Bahnhof'u tarzında inşa edilmiştir.

6-Beni derinden üzen bir Dünya markası olan halıcılığımızın bugünkü durumudur. Yeniden bir dirilişe ihtiyacımız vardır.

HEREKE HALICILIĞINI 4 KUŞAKTIR YAŞATAN BİR AİLE:**ŞANATIN ZİRVESİ
DÜNYA MARKASI
HEREKE İPEK HALISI**

Yazan: **Erhan Ör** (Hereke Han Halıcılık)

Hereke'de halıcılığa ilişkin ilk çalışmalar, 1891 yılında Hereke Doku- ma Fabrikası'na Gördes, Demirci ve Sivas'tan getirtilen ustalarla başladı. Bu ustalar çevre köylerde bu sanatı öğretti ve halıcılık kısa sürede yaygınlaştı. Sa- ray halıları ve yabancı devlet adamlarına armağan edilecek değerli halılar burada dokunmaya başladı. Özellikle 1943'ten sonra Hereke halıcılığında büyük bir can- lanma görüldü. Önceleri Gördes, Demirci türü halılar dokunurken daha sonra Uşak, Gördes, Bergama ve Saray halıları örnek alınarak özgün motifler oluşturuldu.

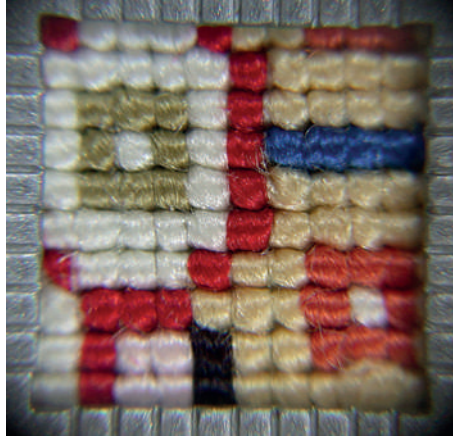
Hereke asıl ününü ipek halılarla yapmıştır. Bursa ipeğinden dokunan bu çok değerli halılar yurtiçinde ve yurtdışında kolaylıkla alıcı bulmuşlardır. İpek Here- ke halılarında santimetre karede ortalama 100 düğüm bulunur. Çok ince ve çok değerli olan bazı halılarda santimetre karedeki düğüm sayısı 400'ü geçmektedir. Bu halılarda gül, karanfil, lale, erik ağacı motifleri çoğunluktadır. Kimi halılarda çerçeve içine alınmış eski harfli yazılara ya da çiçek motifleri arasına yerleştirilmiş hayvan motiflerinden oluşan değişik kompozisyonlar da bulunur. Hereke halıla- rı büyüklüklerine göre küçük yastık (25x40 cm.), yastık (60x90 cm.), seccade (120x180 cm.), karyola (150 x225 cm.), kelle (200 x 300 cm.) gibi değişik adlar almaktadır.

1970'li yıllarda özel sektörün ipek haliya yatırım yapmasıyla hızlanan sektör 1980'li yıllarda zirveye varmıştır. Fakat 1990'lı yıllarla birlikte gerek bazı kişilerin işin sanat yönünü bırakıp sadece para yönüyle ilgilenmesi, gerekse yurtdışında dokunan kalitesiz halıların Hereke halısı adı altında piyasaya sürülmesiyle halıcı- lık sektöründe belli bir gerileme söz konusudur.

SANATIN DORUĞA ERİŞTİĞİ NOKTA: HEREKE HALILARI

Atalarımızın büyük önem verdiği bir halk sanatı halıcılık. Geçmişten günümüze özenle yaşattığı bir sanat. Dünyada bilinen ilk el halıları Orta Asya'da Türkler tarafından dokunmuştur. Bu halıların günümüze kadar ulaşabilmiş en eski örneğinin MÖ 6-5.yüzyıllarda yapılmış olduğu ve halen Leningrad Müzesinde saklandığı bilinmektedir. Orta Asya'nın kurak bölgelerinden batıya göç eden Türkler, kültürlerini, sanatlarını, folklorlarını da yanlarında taşımışlar ve yeni yerleştikleri bu verimli topraklarda yeni motiflerle, yeni renklerle geleneksel olan bu halk sanatlarını daha da zenginleştirmişlerdir.

Günümüzde 36 değişik yörede dokunan Türk halılarının en nadide örnekleri tarihi ipek yolu üzerinde yer alan İstanbul'un 65 km. doğu uzantısındaki sahil kasabası Hereke'de hayat bulmuştur. 1843'te dönemin padişahı Sultan Abdülmecit tarafından kurulan Hereke Fabrika-i Hümayun 'undan günümüze dek, Hereke halısı, kalitenin ve görkemin simgesi olma özelliğini sürdürmüştür.

Hereke halıları, geleneksel Anadolu halıcılığının yüzyılımızdaki sentezidir. Geçmişte Dolmabahçe, Yıldız, Beylerbeyi ve daha bir çok görkemli sarayımızın bütün halıları ve döşemelik kumaşları Hereke'de dokunmuştur. Saf İpekten veya pamuk çözgünlük üzerine yünden dokunan Hereke halıları için İmparatorluğun dört bir yanına haber salınmış; birbirinden yetenekli desinatörler, çiniciler, tesbihçiler, dokumacılar saraya çağırılmış; ve yoğun bir çalışmayla devrin bu estetik ustaları birbirinden güzel motifler tasarlamışlardır. Hereke halılarında, sanatının her dalında doğayı kucaklayan Osmanlı toplumunun bu özelliklerini gösteren motifleri ve diğer geleneksel sanatlarımız da olduğu gibi tasavvuf kültürümüzden gelen sonsuzluk temasını bulmak mümkündür. Desenler, sonsuzdan gelirmişçesine bordürden halıya girmekte ve tekrar öteki bordürden sonsuza doğru gidercesine kaybolmaktadır. Hereke halılarında başta lale, goncagül, yaprak, karanfil, sümbül, badem, çiçek buketleri olmak üzere ikiyüzden fazla çiçek motifi kullanılır; ve bu motifler bir araya gelerek eşsiz desenler oluşturur. Bir çiçek cümbüşüne dönüşmüş Hereke halılarına her dokunuşta bir çiçek yumuşaklığı; üzerinde her gezinişte bir gülistan ferahlığı hissedilir.

Dünya halı experlerinin kalitesini hayranlıkla dile getirdikleri Hereke halılarına, dokunuş tekniği ve malzeme kalitesiyle diğer pek çok halı üreticisi yabancı ülkelerce gıpta edilmiş ve her ne kadar kalitesine ulaşamamışlarsa da, desenlerini kendi ürünlerine yansıtmaya çalışmışlardır. Günümüzde Avrupa ve Amerika gibi, el halılarının büyük miktarda alıcı bulduğu pazarlarda Hereke halılarının kopyalarını dahi görmek mümkündür. Bir çok halı üreticisi ülkelerce kopyalanmaya çalışılan Hereke halıları, kopyalanamaz özelliğini sadece desenlerinden değil; Bursa ilimizin yemyeşil ve tazecik dut yapraklarıyla beslenmiş ipek böceklerinin kozalarından elde edilen dünyanın en yüksek kalitesindeki filatör ipeğinden de almaktadır.

Bıkmadan, usanmadan metrekaresine bir milyon çift düğüm atılarak yaklaşık on ayda dokunan Hereke halılarının her aşaması kendine has bir takım teknik özellikler ve çalışmalar da gerektiriyor. Hereke ve civarında yeteneklerini ve bilgilerini nesillerinden alan genç kızlarımızın dokudukları, dokurken de ayrılığı ve kavuşmayı; acıyı ve sevinci; hasreti ve sevgiyi; dileklerini ve özlerylerini her bir ilmeye işledikleri halıların orijinal olma özelliği ancak bu yörede dokunan halılara ait kalıyor. Dokudukları halılara bir de eski dilde geleneksel olarak yazılmış Hereke imzasını da gururla atıyorlar. Bu çalışma da ancak bu el sanatının küçük yaşlarda öğrenilmesiyle başarıyor. Dört nesildir aile geleneğini sürdüren “Ör Kardeşler “ “ Han Halı “ imzasıyla, renk ve motif özgünlüğüyle dünya pazarında yerini almış Hereke halılarının bu haklı övgüsünü geleceğe taşıyorlar. Dün atalarından dedelerinden aldıkları mesleki becerilerini, bugün, bütün incelikleriyle gelecek nesillere aktarmaya kararlılar. İmal ettikleri eserlerini, Hereke kasabasının merkezindeki görülmeye değer bir sanat evi itinasıyla düzenlenmiş butiklerinde, sanatseverlere sunuyorlar.

Yedi Dağın Çiçeği, Badegöl, Kırçiçeği, Binbir Çiçek, Lalezar, Kristal, Karpuzlu, Zümrüt-ü Anka, Çeşm-i Bülbül, en meşhur desenleri olarak yerini almıştır Hereke halısının tarihinde. Her desen, her motif bir simge olmuştur. Örneğin, Yedi dağın çiçeği.... yedi tepe üzerinde kurulu İstanbul şehrinin çiçeklerini; lale, sevgi ve barışı; sümbül, aşkı; beyaz gül, sevgiyi; yabancı gül, hasreti anlatmıştır genç kızların elleriyle dokudukları halılarda. Kırmızı ve lacivertin geleneksel olduğu halılarda motif renkleri olarak çok zengin bir renk ahenği ilk bakışta göze çarpmaktadır. Her halıda otuzu aşkın rengin ahenkle dans edişinin uyumudur bu...

Haydarpaşa Garı'ndan bir saatlik tren yolculuğuyla varabileceğiniz Hereke kasabası büyük şehrin gürültüsünden kaçıp doğayla, tarihle, sanatla kucaklaşmak isteyen kültür hayranları için ideal bir mekan. Geleneksel el sanatının doruğa eriştiği bu güzel beldemiz, kıyı şeridinde sıralanmış çay bahçeleri, balık lokantaları, parkları ve sıcak insanlarıyla görülmeye değer.

ÇİN KAYNAKLARINDA BİR BELGE**DOĞU TÜRKİSTAN'DA UYGUR TÜRKLERİNİN
GİLEM HALISI'NIN HİKAYESİ**

Doğu Türkistan Uygur Türklerinin ana vatani. Uygarlığa adını veren Doğu Türkistan'da Uygur Türkleri'nin yaşadığı özerk bölgeye Çinliler Sincan (Xinjiang'ın) Uygur Özerk bölgesi diyor. Başkenti Urumçi. Dünyada Türk halısının ana vatani da olarak bilinen Doğu Türkistan'ın Sincan Uygur Özerk Bölgesi Hotan Vilayeti ile ilgili bir deyiş var: "Gökyüzünde ne kadar çok renkli bulut varsa Hotan'da da o kadar renkli halı var."

Araştırmacı gazeteci ve belgeselci olarak Doğu Türkistan'ın Kaşgar, Urumçi, Hotan, Yarkent, ve Turfan kentlerini gezerek belgesel çekimi gerçekleştirdik. GİLEM HALISI başlıklı aşğıdaki yazı Çin kaynaklarından alınmış, parantez içindeki bölümler tarafımızdan yazılmıştır. (İ.K.)

GİLEM HALISI

(Doğu Türkistan Uygur Türklerinde) Bir efsaneye göre (Doğu Türkistan'ın Uygur Türkleri nin yaşadığı özerk bölgeye Çinliler Sincan diyor başkenti Urumçi) Xinjiang'ın Hotan bölgesinde (Uygur Türkleri'nin yaşadığı Doğu Türkistan'ın Sincan Uygur Özerk Bölgesi Hotan Vilayeti) eski çağlarda hüküm süren bir kral, (Uygur Türkü Hakani) bütün çocukları arasında en çok küçük kızı Gilem'i severmiş. Çok akıllı ve yetenekli olan Prenses Gilem, şarkı söylemeye ve dans etmeye düşkünmüş ve herkes tarafından beğenilmiş. Kral, zamanla büyüyen kızı için ona lâıyk bir koca bulmak istemiş.

Ama prenses, yoksul bir delikanlıya âşık olmuş. Kralın ilişkilerini onaylamasına rağmen iki sevgili bahçede gizli gizli görüşüyormuş. Ne yazık ki, görüştükleri fark edilmiş ve buna çok kızan kral, Gilem'i sarayından kovmuş.

Sevdiği delikanlıyla evlenen Gilem, yaşam koşullarını kendi emeğiyle değiştirmek istemiş. Pazardan renkli iplikler satın almış ve halı dokumaya başlamış. Halı, egzotik deseni ve rengiyle herkes tarafından çok beğenilmiş. Gilem, dokuduğu halıları köyde yaşayan ailelere satmış. Halı dokuma tekniğini de köyde yaşayanlara öğretmiş. Böylece, köydeki insanların yaşam koşulları giderek iyileşmiş. Zamanla Gilem ismi, bir halı cinsinin adı olarak anılmaya başlamış. Pekiyi, efsanede anlatılan Gilem gerçekten yaşadı mı? Onun dokuduğu halının özelliği neydi?

Bir şiirde şöyle deniyor: "Gökte ne kadar farklı bulut varsa, Hotan'da da o kadar değişik halı deseni vardır". Bu şiir, halının Hotan'da çok yaygın olarak kullanıldığını gösteriyor. Yeşim taşıyla dünyaca ünlü olan bu bölge, acaba Gilem halısının da yurdu muydu?

(Uygur Türklerinin ana vatani Doğu Türkistan'ın Hotan kentin de araştırma yapıp belgesel çektik. Üzüm asmalı ve kavak ağaçları arasında çok büyük ve muhteşem halı dokuma atölyeleri mevcut. Hotanlı Uygur Türkü genç kızlar gönül telimizi titreten yanık ve duygulu Uygur müziği eşliğinde Yün ve İpek halılar dokumaları, turistlerin büyük ilgi göstererek satın aldığı bir birinden güzel Halılar göz ve gönül ziyafeti sunuyor. Hotan Halıları dünyaca ünlü. Yeşim taşı satılan tezgâhlar ve yeşim taşları, Hotan ırmağından yeşim taşı çıkartan gençlerin çalışmaları yeşim taşlarını işleyen küçük atölyeler görülmeye değer unutamadığım anılar. İ.K.)

Hotan'daki köylerde hemen hemen her ailenin halı dokuma atölyesi var. Büyüklükler de, çocuklar da halı dokumayı biliyor. 18 yaşındaki Hörgül, halı dokumayı 7 yaşındayken annesinden öğrenmiş. Annesi ve babası, kızlarının halı dokuma tekniğini iyice öğrenmesini teşvik etmiş. Çünkü yerel halkın gözünde Gilem, büyük bir halı dokuma ustasıydı. Halı dokumayı bilmek, akıllı ve yetenekli olmanın işareti olarak görülüyor. Hatta daha da iddialı deyişe göre, halı dokunmayı bilmeyen kız, iyi koca bulamaz. Hörgül gibi yeni kuşaktan kızlar bu görüşe katılmıyor. Ama bu, onların Gilem hakkındaki düşüncelerini etkilemiyor. Hörgül, tatil günlerinde birkaç arkadaşıyla birlikte güzel halı dokumaktan zevk alıyor.

Bütün Gilem halıları elle dokunuyor. Önce bir ahşap çerçeve üzerine alt taban olarak gergin ipler bağlanıyor. Bunlar, bir grup çözgü ile iki grup atkıdan oluşuyor. En önemli nokta, desenin tasarımıdır. Dokumanın, desene göre sıkı ve sağlam olması için, düğüm ipliklerinin özel bir aletle kesilerek kısaltılması gerekir. Sonra iplikler makasla düz olarak kesilir. Bu yöntem fidelik tarhını andırdığı için "tüylü fidelik halısı" olarak anılıyor. Kalın ve sağlam olduğu için, bir halının ömrü birkaç yüzyılı bile bulabilir ve kuşaktan kuşağa aktarılabilir.

Gilem halısı, "Doğu Halısı" olarak da adlandırılıyor. Gerek biçimi, gerekse desenleri ve renkleri, yerel kültürün zengin özelliklerini taşıyor. Yüksek ekonomik değeri olan Gilem halısı, aynı zamanda süs eşyası olarak da kullanılabilir. Gilem halısının zemin halısı, duvar halısı ve seccade olarak kullanılan türleri var...

Gilem halısının en önemli özelliği desenleri ve renkleridir. Desenler, renk çeşitliliğiyle göz alıcıdır. Çeşitli çiçek desenleri çok canlıdır. Her desenin belli bir anlamı var... Ama çoğu "uğur" ve "mutluluk" anlamı taşıyor.

Narın anayurdu Orta Asya'dır. Xinjianglılar çok eski zamanlardan beri narçiçeğini ve nar goncasını halı deseni olarak kullanıyor. Nar, geniş ve müreffeh aile simgesi olarak kabul ediliyor. Ama halı desenlerinde elmas biçimine daha çok rastlanıyor. Bunun nedeni ne? Elmas biçimi ne tür bir anlam taşıyor?

(Doğu Türkistanlıların yaşadığı Sincan Uygur Özerk bölgesi) Xinjiang Müzesi araştırmacılarından Jia Yingyi bize şu bilgiler verdi: Elmas biçimine yer veren desenler neden çok görülüyor? Xinjiang'da birçok dağ bulunuyor. Bazı kişilere göre, eski çağlarda bunları gören insanlar, resimlerini yaptı. Bu konuda birçok açıklama var. Xinjiang'da dağ, elmas, üçgen ve testere dişi biçimli desenler çok sık kullanılır. Şimdi bunlara "geleneksel desenler" deniyor. Birçok halıda bu desenleri görürsünüz. Dükkânlardaki büyük halılarda hep elmas biçimli desenler vardır.

Xinjiang Güzel Sanatlar Akademisi görevlilerinden Profesör Li Anning bize şöyle dedi: "Halı dokuma tarihimiz, İran'dakiyle hemen hemen aynı uzunluktadır. Orta Asya göreceli olarak kuraktır. Buradaki insanlar yeşil rengi sever, canlı bahçelere özlem duyar. İçinde imparatorluk sarayı, köprüler, akarsular, çiçekli bahçeler bulunan bir kentte yaşamayı umarlar. Bu nedenle bunları halı desenleri olarak dokurlar. Böylece halılarda tek elmaslı ya da çok elmaslı desenler, imparatorluk sarayını resmeden desenler ve haritalar yer almış."

İster harita, ister dağ görünümü olsun, bu halılardaki elmas biçimli desenlerin anlamı gizemini hâlâ koruyor. Ama Uygurların yaşamıyla sıkı ilişkisi olan halı desenleri, kesinlikle onların geleneksel kültürlerini yansıtıyor. Bu duvar halısının üzerinde bulunan "Oniki Makam" deseni, Uygurlar tarafından çok beğeniliyor. 16. Yüzyılda (Doğu Türkistan'ın Yarkent bölgesinde yaşamış. Yarkent meydanındaki türbesini ziyaret ederek belgesel çekimi yaptım) Amannisa adlı bir Uygur prensesinin, halk arasından toplayarak derlediği ve bugüne kadar korunan 12 büyük şarkı grubuna "Oniki Makam" adı veriliyor. Estetik ve doğal, sıcak ve derin olan Oniki Makam, müzik, edebiyat, dans ve opera gibi sanat türlerini büyük bir ustalıkla kullanarak Uygurların renkli yaşamlarını ve duygu dünyalarını yansıtıyor

Prenses Gilem, adını verdiği halının bugün Xinjiang halkının günlük yaşamında vazgeçilmez bir rol oynayacağını tahmin edemezdi. O halde, Gilem halısının Xinjianglıların aile yaşamındaki özel yeri nedir?

Gilemi Halısı, Uygunların günlük yaşamında vazgeçilmez bir eşyadır. Soğuktan ve sıcaktan koruma özelliğine sahip olan halı, süs eşyası olarak da kullanılır. Xinjiang halılarının geleneksel desenleri arasında çiçek, ağaç yaprağı, kuş, hayvan ve hayali yaratıklar yer alır. Hotan'daki kalabalık pazarda halı alışverişi çok iyi gidiyor. Başka yerlerden buraya gelen işadamları ve turistlerin hepsi, güzel Gilem halısını evlerine götürmek istiyor.

MECLİS ARŞİVİNDE BİR BELGE

KOCAELİ MİLLETVEKİLİ TAHSİN TARHAN'IN HEREKE İPEK HALISI İLE İLGİLİ TBMM'YE VERDİĞİ YAZILI SORU ÖNERGESİNE DÖNEMİN BİLİM TEKNOLOJİ VE SANAYİ BAKANİ FARUK ÖZLÜ TARAFINDAN VERİLEN CEVAPLAR

7/11509

T.C.
BİLİM, SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANLIĞI
Strateji Geliştirme Başkanlığı

Sayı : 75833232 - 610- 219
Konu : Soru Önergeleri

16/03/2017

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İlgi : 24/02/2017 tarih ve 43452547-120.07-85211 sayılı yazı.

Bakanlığımıza intikal eden ilgi yazı eki, Kocaeli Milletvekili Sayın Tahsin TARHAN tarafından tevcih edilen 7/11509 esas numaralı yazılı soru önergesinin cevabı ekte gönderilmektedir.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Faruk Özlü
Faruk ÖZLÜ
Bakan

Soru 1- Hereke İpek Hahlarının coğrafi işaret olarak tanımlanması için şimdiye kadar yapılmış bir başvuru bulunmakta mıdır?

Soru 2- Uluslararası sertifikası olan Hereke İpek Hahları bir Türk Markası olarak tescil edilmiş midir?

Soru 3- Bu ve bunun gibi kültürel miraslarımıza sahip çıkılması ve bu alanda çalışma yapmak isteyen müteşebbislerin öncelikli olarak desteklenmesi için Bakanlığınız bünyesinde oluşturulmuş ayrı bir fon bulunmakta mıdır?

Soru 4- Uluslararası alanda da büyük beğeni topladığı araştırmacılar tarafından da tespit edilerek çok defa dile getirilmiş olmasına rağmen bu konuda şimdiye kadar uluslararası bir pazar oluşturulması için bir çalışma yapılmamasının nedeni nedir?

Soru 5- Kocaeli, sanayi ve ekonomiye sunduğu katkılarının yanında tarihsel dokusu ile de ön plana çıkmaktadır. Bu anlamda ilk üretimlerin yapıldığı makine, teçhizat ve tezgâhların sergilenebileceği bir Bilim, Teknoloji ve Sanayi Tarihi Müzesi kurulacak mıdır?

CHP
Milletvekili
Tahsin Tarhan

CEVAPLAR:

Cevap 1 - Hereke İpek Halıları ile ilgili olarak üç adet tescilli coğrafi işaret bulunmakta ve bunların her üçü de 01.09.1996 tarihinden bu yana coğrafi işaret olarak korunmaktadır. Söz konusu coğrafi işaretler; Hereke İpek Halısı, Hereke Yün İpek Halısı ve Hereke Yün El Halısı'dır. Bu üç tescil aynı zamanda, ülkemizdeki ilk üç coğrafi işaret tescilli olma özelliğini de taşımaktadır.

Cevap 2 – “Hereke” ibaresi 10.03.1992 tarihinden geçerli olmak üzere Sümer Holding A.Ş. adına halılar için ticari bir Türk markası olarak tescil edilmiştir. Sümer Holding halen hem ulusal hem de Avrupa Birliği ve ABD bazında “Hereke” markasının sahibidir. Bunun dışında çeşitli firmaların, kendi oluşturdukları markaların yanında “Hereke” ibaresine de yer vererek tescil ettirdikleri ticari markalar da mevcuttur (Hanedan Hereke ve Tat Hereke gibi).

Cevap 3 – Bakanlığımız bünyesinde bu kapsamda ayrı bir fon bulunmamasıyla birlikte 10 Ocak 2017 tarihi itibarıyla yürürlüğe giren 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu ile coğrafi işaret tescil ücretleri önemli oranda düşürülmüştür. Daha önce binlerce lirayı bulabilen ilan masrafları, ilan yönteminin değiştirilmesi ile ortadan kaldırılmıştır. 2017 Ücret Tebliği ile coğrafi işaret başvuru ve tesciline ilişkin tüm ücretler önceki yıldan daha düşük hale getirilmiş ve müteşebbislerimiz bu şekilde desteklenmiştir.

Cevap 4 – El halılarının dokuma tekniği ve yöresel kimlikleri ile araştırılması, arşivlenmesine yönelik olarak bugüne kadar yapılmış çok sayıda çalışma mevcuttur. İlaveten, 6769 sayılı Kanun ile Türk Patent ve Marka Kurumu bünyesinde müstakil bir “Coğrafi İşaretler Dairesi Başkanlığı” tesis edilmiş olup, bu yeni kurumsal yapılanma vasıtasıyla coğrafi işaretli ürünlerimizin dünyada daha fazla bilinir olması ve ürünlerimizin pazarlama imkânlarının zenginleştirilmesi için projeler geliştirilecektir. Bu konudaki çalışmalar halen devam etmektedir.

Ayrıca 2016 yılı Ekim ayında İsviçre'nin Cenevre şehrinde Dünya Fikri Mülkiyet Teşkilatı Genel Kurul toplantıları esnasında Türk Patent ve Marka Kurumu ile Kültür ve Turizm Bakanlığı işbirliğiyle “Türk Kültürü ve Coğrafi İşaretler Sergisi” gerçekleştirilmiş ve Hereke Halılarımız uluslararası katılımcılara uygulamalı olarak tanıtılmıştır.

Cevap 5 – 2017-2019 yıllarını kapsayan Tasarım Strateji Belgesi ve Eylem Planında ülkemizde bir tasarım müzesi kurulması faaliyeti yer almaktadır. Bu çerçevede ülkemizde tasarımları da içerecek şekilde bir Sınai Mülkiyet Müzesi kurulmasına yönelik çalışmalar başlatılmıştır.

KOCAELİ HERKEKE İPEK HALISI

İPEK HALI ÇALIŞTAYI *SUNUM VE BİLDİRİLER*

T.C.
İçişleri Bakanlığı
Sivil Toplumla İlişkiler
Genel Müdürlüğü

Bu proje, İçişleri Bakanlığı Sivil Toplumla İlişkiler
Genel Müdürlüğü ve PRODES tarafından
2018-M-313 sayılı protokol ile desteklenmektedir.

Proje
Destek
Veren
Kuruluşlar

T.C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
KOCAELİ İL KÜLTÜR TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ

IPEK HALI'NIN DEVİRİ ALEMİ

Hereke İpek Halısı'nın
Dünya üzerindeki önemli
örneklerinden seçmeler

Mesut Günebakanlı
Araştırmacı / Programcı
İpekyolu Medya Kültür ve Sanat Platformu

Yeryüzünün ipek örtüsü Hereke Halısının dünya nın dört bir tarafında, özellikle ünlü ve soylu kişilerin yaşadığı mekanları süslediğini hep duyarız ve okuruz. Bu yazıda Hereke Halısı'nın dünya'ya açılması ve birbirinden ilginç mekanlardaki örneklerinden söz edeceğiz.

XIX. yüzyılda Avrupa'da meydana gelen endüstriyel gelişmeler genel hatlarıyla Sanayi Devrimi olarak adlandırılmış ve kısa bir gecikme ile Osmanlı Devleti'nde etkisini ve sonuçlarını göstermeye başlamıştı.

Osmanlıda Sanayiinin Gelişimi ve Hereke Fabrikası

Zeytinburnu ve Küçük Çekme-ce'de ortaya çıkan sanayi kuruluşlarının ardından 1840'ların başından itibaren bir endüstri faaliyeti de Hereke'de ortaya çıktı. Osmanlı Devleti'nin sanayi tipi üretimde geride kaldığı bu yıllarda Avrupa'dan çok sayıda usta ve mühendis getirilerek kadınlı erkekli binlerce kalifiye işçi yetiştirildi.

Ohannes ve Bogos Dadyan

kardeşler tarafından 1842 yıllarında kurulan Hereke Fabrikası, 1845 yılında ülkenin ilk özel dokuma fabrikası olarak faaliyete geçti. Aynı yıl fabrikanın mülkiyeti Osmanlı Devleti'ne devredildi.

Başlangıçta bez ve ipekli kumaş üretimi planlanan fabrikada, Avrupa ülkelerinden ithal edilen makinelerle beraber üretim alanı genişledi. Fabrika ürünlerindeki kalitenin piyasada kabul görmesi sonucu 1846'da Hereke markası tescil ettirilerek koruma altına alındı. 1850 yılında ise fabrikanın adı "Hereke Fabrika-i Hümayunu" olarak değiştirildi.

Hereke Fabrika-i Hümayunu, Sultan Abdülaziz döneminde, piyasada satılmak üzere ipekli dokuma üretimine de başladı. Kapalı Çarşı'da bir satış mağazası açıldı. 1878 yılında geçirdiği yangında ciddi hasar gören fabrika, bir süre üretim yapamadı. 1882 yılında yeniden faaliyete girdi.

Hereke'de halı üretimi için ise fabrikanın erken dönemlerinde birkaç başarısız girişim yapılmıştı.

ایزیت خطی بوبنده هرکه موقی : کورنرک کورویچی ، موقف جوارنده خالی و منوجات فابریقه سنک نالی .

Hatta bunların ilki henüz fabrika kurulurken gerçekleşmiş fakat uzun ömürlü olmamıştı. İkinci başarısız girişim 1862'de gerçekleş-tikten yaklaşık otuz yıl sonra halı ancak Hereke üretiminde kendisine bir yer bulabildi.

Muhtelif rivayetlerden birine göre, 1891'de Manisa, Sivas, Gör-des, Demirci ve Kirman'dan gelen zanaatkarlar burada toplanarak yeni tasarım ve teknikleri uyguladılar.

Bir başka iddia da 1888'de Uşak'tan gelen bir ailenin gayretleri ile başlayan halıcılık 1890- 1900'ler itibariyle bölgede tutunmuştu.

Hereke ürünlerinin dünyaya açılması

Hereke'de üretilmiş kumaşlar, seccadeler ve halıların ilk yurtdışı kullanımı Hicaz daki kutsal me-kanların dekorasyonu için gönderi-len ürünlerdi. Osmanlı Sultanları asırlar boyu kutsal topraklardaki dinî mekânları ve kurumları he-diyelerle donatmışlardı. Bu me-kanlar içinde Kabe ye ve Ravza-i Mutahhara'ya gönderilen örtüler şüphesiz ayrı bir önem taşı-maktay-dı.

Hereke ürünlerinin bu dönem-de uluslararası şöhretinin artırma-sına neden olarak 1890 sonrasında

düzenli denebilecek ölçüde imparatorluk dışındaki fuarlar ve ülke içindeki sergilere katılımı gösterebiliriz.

Ülke içinde Osmanlı ürünleri ilk olarak 1863'te Sergi-yi Umumi-i Osmanî adlı sergide yabancı ürünlerle birlikte teşhir edildi. Yaklaşık beş ay açık kalan sergide Hereke'de dokunan kumaşlarda toplamdaki on binin üzerinde ürün arasında yer aldı.

Ülke dışında ise ilk olarak 1855 Paris, 1862 Londra sergilerinde Hereke ürünleri boy göstermiş ve çeşitli ödüller almışlardı.

1892'deki Viyana fuarından alınan bronz madalyanın ardından bu tür tanıtım olanakları daha düzenli takip edilmeye başlandı 1893 Chicago fuarına gönderilen Hereke kumaşları büyük beğeni toplamış fabrikaya madalya gönderilmesi kararlaştırılmıştı.

Benzer bir başarı 1894'te Lyon'da tekrar edildi. Bu kez fabrika büyük ödüle layık görülmüştü. Hereke kumaş ve halıları 1900 yılında Paris'te, 1904'te St. Louis, 1908'de Viyana, 1910 Brüksel, 1911'de Torino fuarlarında sergilendi ve her seferinde büyük ilgi topladı.

1893 Chicago Dünya Fuarında Hereke Halısının Tanıtımı

İmparator II.Wilhelm'in Hereke İstasyonu'na gelişi

The arrival of Kaiser Wilhelm II at the railway station in Hereke, October 20, 1898 (Historical Institute of Deutsche Bank)

Kaiser II. Wilhelm'in Hereke Fabrikasını ziyareti

Hereke Fabrikası ve ürünlerinin dünyada üne kavuşması, saydığımız sergi ve fuarların yanısıra Fabrika ya gelen ünlü ziyaretçiler vasıtasıyla da gerçekleşmiştir.

Fabrika tarihi boyunca pek önemli konuğu ağırlamıştı. Avrupalı diplomatlardan bürokratlara uzanan bu listede sultanlar ve imparatorlar da bulunuyordu.

Ancak Hereke Fabrika'sının ağırladığı en unutulmaz misafir büyük olasılıkla Alman İmparatoru Kaiser II. Wilhelm ve eşi Augusta Victoria olmuştu. Hikümdarlığı sırasında Osmanlı ülkesini 3 kez ziyaret eden ve dönemin padişahı

Abdülhamid Han ile yakın dostluk kuran Kayzerin 1898 yılındaki bu ziyaretinde Hereke ye gelmesi ve fabrikayı ziyaret etmesi dönemin Avrupa ve Dünya basını tarafında da yakından takip edilmiş ve böylece Hereke ve ürünlerinin dünya çapında tanıtımı sağlanmıştır.

1898'in büyük olayı sayılabilecek bu ziyarette son Alman İmparatoru II. Wilhelm ve beraberindeki heyet Haydarpaşa dan özel bir trenle Hereke ye gelmiş ve törenle karşılandıktan sonra Fabrikayı Humayun'u ziyaret etmiş burada kendisine kıymetli dokumalar ve çeşitli boyutlarda ipek halı ve secadeler hediye edilmiştir.

II. Wilhelm ve eşinin Kaiser Köşkünde ağırlanması

İpek dokumacılığı ve haliya meraklı olan imparator beraberinde getirdiği kimyasal boyaları fabrikaya hediye etmiş ve ziyaret sonrası kendisi için hazırlanan ve bugün Kaiser Köşkü olarak anılan köşkte yemeğe katılmış, daha sonra da Loreley adlı Alman savaş gemisiyle deniz yoluyla Hereke den ayrılıp İstanbul'a dönmüştür.

Bu ziyaret belki de Hereke İpek Halılarının Avrupa'da ve dünyada tanınmasında en büyük etkiyi oluşturmuştur diyebiliriz.

Almanya'nın Birinci Dünya Savaşı'nda yenilmesi II. Wilhelm için de sürgün yıllarının başlaması anlamına geliyordu. Danışmanlarının tavsiyesiyle 1919 yılında o dönem tarafsız ülke konumundaki

Hollanda'da Utrecht bölgesindeki Doorn şehrinde bir Şatoyu satın alıp sürgündeki konutu olarak hazırlattı. Berlin ve Potsdam'daki saraylarından getirilen 30,000 parça eşya, tam 59 vagonla buraya taşındı. Bu eşyaların içinde Hereke ürünü İpek ve Yün halılar ile döşemelik kumaşlarla kaplanmış koltuklar ve perdeler de yer alıyordu.

1920 yılından vefat ettiği 1941 yılına kadar burada yaşadı ve muhteşem bahçeler içindeki bu şato, daha sonra bir müze olarak düzenlendi ve ziyarete açıldı.

*Huis Doorn Müzesi,
Doorn Utrecht / Hollanda*

Bugün de Doorn kentinin önemli bir ziyaret noktası olan müze, Wilhelm II dönemini ve hayatını merak edenlere son Alman imparatorunun görkemli hayatından hatıralar sunuyor.

II. Wilhelm'in Almanya'daki

ikametlerinden olan Potsdam'daki Yeni Saray (Neues Palais)'da birbirinden değerli Hereke ürünlerine ev sahipliği yapmaktadır. Sürgüne giderken burada bıraktığı bazı halılar ve perdeler de halen bu saray/müzeyi güzelleştirmeye devam ediyorlar.

*Huis Doorn Müzesi, Doorn
Utrecht / Hollanda*

*Huis Doorn Müzesi Yemek
Odası ve Misafir Salonu*

*Potsdam Neues Palais
(Yeni Saray)*

Potsdam'da Yeni Saray'ın yakınında yazlık saray olarak kullanılan Sans Souci Sarayı da bazı Hereke ürünlerine ev sahipliği yapmaktadır. Aynı adı taşıyan parkın kıyısında yapılan bu saray bugün müze olarak hizmet vermektedir.

Sans Souci (Yazlık Saray) Potsdam

Potsdam Yeni Saray, Salondan görünüm

Sans Souci (Yazlık Saray) Potsdam*Charlottenburg Sarayı, Berlin*

II. Wilhelm'in dahil olduğu Hohen Zollern hanedanına ait bir başka Berlin Sarayı da Charlottenburg Sarayı'dır. Burada da bazı Hereke ürünlerine rastlamak mümkündür.

Kabul salonundaki Halı

Uluslararası kurumlardaki örnekler

Almanya'dan, tekrar Hollanda ya dönersek, Başkent Den Haag (La Hey)'da bulunan ve The Peace Palace (Barış Sarayı) olarak bilinen Uluslararası Adalet Divanı binasından bulunan bir Hereke Halısından söz etmemiz gerekir.

1913 yılında binanın açılışı sırasında dünyadan pek çok ülke burada kullanılmak üzere hediyeler göndermişti. Dönemin Osmanlı Padişahı Sultan Mehmed Reşat da he-

diye olarak 20 metre uzunluğunda zarif bir Hereke Halısı göndermiştir

Zaman içinde yıpranan Osmanlı desenlerine sahip Halı, 1974-1975 ve 2014-2015 yıllarında iki defa Türkiye den giden uzmanlarca restore edilmiştir.

Bu tarihi ve değerli halımız, La Hey Adalet Divanında Uluslararası sanata ve barışa katkısını halen sürdürmektedir.

The Peace Palace (Barış Sarayı) Uluslararası Adalet Divanı

Den Haag (La Hey) Hollanda

1913 Tarihli Hereke İpek Halı, La Hey Adalet Divanı

Yeni Dünya (Amerika) dan örnekler

Hollanda dan Yeni Dünya'ya Atlantığın öte yakasındaki Amerika Birleşik Devletlerine uzanalım şimdi de;Amerikan Başkanlarının resmi konutu olarak kullanılan Beyaz Saray da zarif bir Hereke İpek Haliya ev sahipliği yapmaktadır. Beyaz Saray'da zemin kattaki çalışma ofislerinin bulunduğu bölümde yer alan Vermeil Room(Vurmay Odası) veya duvarlarındaki yumuşak sarı renkteki panellerden ötürü Altın Oda olarak bilinen odada 1860 lı yıllara ait olduğu belirlenen bir Hereke İpek Halısı bulunmaktadır. Ebat olarak 7 X 9 metre ölçülerinde olan bu halı açık yeşil zemine sahip ve

altın sarısı ipek desenleriyle dikkat çeken bir sanat eseridir.

Beyaz Saraya yapılan eşli ziyaretlerde kadın konuklar için oturma odası olarak kullanılan bu oda, sair zamanlarda teşhir amaçlı olarak sadece özel ziyaretçilere açılmaktadır. Odada bulunan eşyaların tamamı, eski bir Amerikalı diplomat eşi olan Margaret Thompson Riddle tarafından 1956 yılında vasiyeti gereği Beyaz Saraya bağışlanmış ve böylece bu oda dekore edilmiştir. Kesin olmamakla birlikte Hereke İpek Halısının da Bn. Riddle koleksiyonundan geldiğini söyleyebiliriz.

*Vermeil Room (Altın Oda)
Beyaz Saray, ABD*

Bunun dışında daha önce çeşitli vesilelerle ABD Başkanlarına hediye edilmiş birkaç Hereke İpek Halısından söz edebiliriz. Bunlardan ilk akla gelenler olarak ; Sultan II. Abdülhamid'in , kızının düğünü için kendisini davet eden dönemin ABD Başkanı Howard Taft'a gönderdiği İpek Halı ve 1999 yılında Kocaeli deprem bölgesini ziyaret eden ABD Başkanı Bill Clinton'a Kocaeli Valisi tarafından takdim edilen Han Halıcılık yapımı İpek Halıyı sayabiliriz.

Hereke İpek Halıları'nın dünya üzerindeki değerli örneklerini çoğaltmak mümkün. Londra'daki Buckingham sarayından, Paris'teki Versailles sarayına, St. Petersburg'daki Hermitages müzesinden pek çok dünya metropolündeki halı müzelerine ve kişisel/kurumsal koleksiyonlara kadar bu listeyi uzatabiliriz.

Biz, bu yazıda, bu konuya bir giriş yapmak ve bazı önemli mekanlardaki tarihi örnekleri göz önüne sermek için kısa bir çalışma yapmış olduk.

Bu çalışmanın bir sonraki aşamasının, Hereke İpek Halı'nın dünyadaki örnekleri konusunda geniş kapsamlı bir prestij kitap ve yurtdışında da gösterilebilecek kalitede bir belgesel film hazırlamak olmasını umuyoruz. .

Mesut Günebakanlı

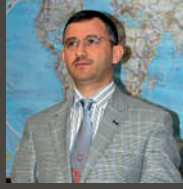
*Araştırmacı / Programcı
İpekyolu Medya
Kültür ve Sanat Platformu*

Ocak 2019, İstanbul

Sosyo-Ekonomik Değerimiz

HEREKE İPEK HALI

Dr. Hüseyin Emin SERT
Eğitimci-Yazar

Sosyo-ekonomik hayat, bir-çok değeri içinde barındırır. Hayata mana ve değer katan insan, ihtiyaca göre eşyayı üreten ve kullanan bir varlıktır. Toplumlar ve mekânlar, tarih boyunca öne çıkan ürün ve olaylar ile anılmaktadır. Hereke deyince de ikinci kelime İpek Halı olmaktadır. Kalite ve devamlılık, bir ürünün çağları aşmasına vesile olmaktadır.

Sosyal hayatın içindeki değişimler ürün süreçlerini de etkilemektedir. İletişim ve reklam ça-

ğında ürünlerin tanıtımları ihmal edilecek olursa, sahte veya daha değersiz ürünler, sizin ürününüzü gölgede bırakabilir. Hayat, bir şekilde devam ediyor, kalıcı eser bırakabilen unutulmaz. Hereke İpekHalısı için de gerekli ihya ve tanıtım faaliyetlerine ağırlık verilmelidir.

İnsan ve üretim arasında sıkı bir ilişki vardır. Her insanın kabiliyet ve kapasitesine göre eser ortaya koyması ve üretime katkı sağlama-sı beklenir.

Bir ihtiyacı karşılamaşının yanında sanat eseri şeklinde de ele alınabilecek ipek halı için uluslararası turizm ve pazarlama alanlarına da yönelinilmelidir.

Çağlar boyunca Türk sanatının en güçlü olduğu ve özgün eserler ortaya koyduğu alanlardan birisi de dokuma sanatıdır. Özellikle halı sanatının Türklere köklü bir geçmişe sahip olduğu bilinmektedir (Demirbulat vd, 2015).

El sanatları ürünleri, sanatsal ve estetik değerlerinin yanında, ekonomi, istihdam, yöredeki hammaddelerin kullanılması, çok büyük bir yatırım sermayesi gerektirmemesi, buna karşılık önemli bir gelir getirmesi, ulusal kültür mirasımızın korunması, gelenek ve göreneklerimizden yaşatılması açılarından da hayati öneme sahiptir. Hereke’de ipek halı dokumacılığı yanında kilim dokumacılığı da desteklenerek, milyarlara gelir elde edilmesi mümkün görülmektedir (Özcüre-Yavuz, 2006).

Hereke’nin on yıl önceye kadar, Cumartesi ve Pazar günleri, halı pazarındaki canlılık ve para akışı sebebiyle bankaları açılan yerleşim yerlerinden olduğu belirtilmektedir.

İpek, İpek Yolu gibi dünya ticaret tarihinin akışında önemli bir oluşuma isim olmuş bir değerdir. Tarihteki öneminin yanında günümüzde de yeniden canlandırma projeleri ile gündeme gelen İpek Yolu’nun barındırdığı birçok an-

lam vardır (Işık-Gökçe, 2016). Bu değerleri yaşatmak ve canlılığını daha güçlü hale getirmek sosyo-ekonomik bir vazifedir.

El halısında “düğüm” vazgeçilmez bir özelliktir. Tek düğüm ve çift düğüm meselesi, el halısı usta ve ustalarınca bilinen bir husustur. Düğümlü halının Orta Asya’da, Türklerin yaşadığı bölgelerde ortaya çıkıp buradan dünyaya yayıldığını öğreniyoruz (Deniz, 2005).

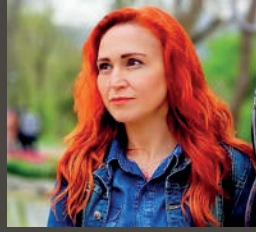
Halı, evlerimizin vazgeçilmez eşyalarındandır. Misafir odalarını gösteren en önemli unsurlardan birisidir halı. El emeği, göz nuru ipek halının kıymetini ehli bilir. Bu bilinci yaygınlaştırmak için her birimize görevler düşmektedir.

Hereke İpek Halısı ile ilgili; üretim, iyileştirme, tanıtım, pazarlama gibi çalışmalar, bölge ve Türkiye ekonomisinin canlanması ve istihdam açısından da önem arz etmektedir.

Dr. Hüseyin Emin SERT

Onlar zanaatkar değil, hepsi birer sanatkar...

Deniz Ayar
Fotoğraf Sanatçısı

Kadınlarımızın, genç kızlarımızın duyguları, mutlulukları, hüznüleri, sevinçleri, özlemleri, sevdaları, aşkları, kısacası yüreklerini dökdükleri sembollerdir halılara dokudukları desenler ve motifler...

Bu halıları değerli kılan, kullanımı amaçları değil verdikleri bu duygu yüklü mesajlardır aslında...

Bu el sanatının yok olmaması için onların bu sessiz çılgınlıklarına kulak vermeli, halılarına sabırla ilmek ilmek dokuduklarını okuyabilmeli ve bu sanata hak ettiği değeri vermeliyiz.

Hikayelerle, masallarla, destanlarla dilden dile nesilden nesile aktararak süregelen sözlü ve soyut kültürümüzü sevgiyle, aşkla, sabırla el emeği göz nuru ile nakış nakış motif motif işlenerek gözle görülür elle tutulur somut kültüre dönüştüren ve bu sayede geçmişimizi geleceğimize bağlayan köprülerdir halılarımız.

İpek halı deyince Türkiye’de ilk akla gelen yerdir kuşkusuz Hereke... Ancak Kocaeli’nin önemli marka değerlerinden biri olan ve gerek dokuma tekniği gerekse iplik

bakımından tüm zamanların en kaliteli halıları olarak nitelendirilen “Hereke halısı” hakkında maalesef yeterli bilgiye ve bilince sahip değiliz...

Oysa, gerçek halı meraklıları için, her “Hereke Halısı” tek olması sebebiyle birer sanat eseridir... Ve onlar, dokuma tekniklerinden motiflerine kadar Hereke halısını, Kocaeli’de yaşayanlardan çok daha iyi biliyorlar.

Düğünlerin arasına gizlenen hüznüler, mutluluklar, umutlar...

Günümüzde Hereke Halısı'nı i-natla, umutla yaşatmaya çalışan, so-yadlarının hakkını vererek 4 kuşak boyunca İpek halı dokumacılığı ya-pan “Ör” ailesine ait Kocaeli Körfez ilçesi Hereke beldesinde faaliyetini sürdüren Han Halıdayız...

“Dokumacılık eğitimi önemli” diyor firma sahibi Nurhan Ör ve de-vam ediyor, “asgari 8 yıllık eğitimin bitirilmesi gerekiyor. Dokuyan ki-şinin sabırlı ve tecrübeli olması ge-rekli. Bu sebeptendir ki en iyi doku-macılarımız 35–45 yaş arasındadır.

Hereke Halısı'nı diğer halılardan ayıran ve özel kılan pek çok özellik var. Örneğin biri ince biri kalın çift atkı tekniği ile örülmesi, çift düğüm tekniği kullanılması, kesimin el makası ile yapılıyor olması ve tabii ki en önemli özelliği yüzde yüz el yapımı olmasıdır. Dünyanın en ince ve en sağlam halısıdır” diyor ve ekliyor “özel siparişle kişiye özel üretim de yapabiliyoruz, kişi halısında hangi motifi görmek isterse onu dokuyabiliyoruz. Önemli olan sipariş veren kişinin zamanının olması, çünkü yapımı aylar hatta yıllar alabiliyor.”

Mağazada, MÖ 5.yy'a tarihlen-en ve dünyanın en eski düğümlü halısı olup, halı kültüründe geçmiş-ten günümüze köprü olan Pazırık halısının desenlerinin uygulandığı halıyı görmek heyecan verici...

O sırada özel bir sipariş üzerin-de çalışan İpek Halı dokuma ustası genç kızımıza soruyorum; aylarca hatta belki yıllarca ilmek ilmek do-kuduğunuz halıyı bitirip de tezgah-tan çıkardıktan sonra karşınıza alıp baktığınızda ne hissediyorsunuz diye... “Gurur ve mutluluk” diyor... “aynı zamanda da günlerimi ayları-mı verdiğim, mutluluğumu, hüznü-mü düğümlerinin arasına gizledi-ğim, kısacası tüm duygularımı tüm sırlarımı paylaştığım arkadaşım-dan ayrılmanın hüznünü de yaşıyo-rum...”

Hereke halı desenlerinin en ünlüsü olan ve rivayete göre tasa-rımcısının sanata merakıyla bilinen Sultan Abdulhamid Han olduğu söylenen yedi tepeli şehir İstanbul'u anlatan “Yedi Dağın Çiçeği”nin yanı sıra Zümrüd-ü Anka”, “Çinili Bahçe”, “Bahardalı” ve nice desen-ler...

Kimi zaman barışın ve sevginin simgesi “lale” olmuş, kimi zaman hasreti anlatmak için “yaban gülü”... hepsi benzersiz, hepsi büyüleyici...

Bu kültüre sahip çıkmalıyız

Bölgemizde sanayi kuruluşlarının ön plana çıkmasıyla, bir zamanlar sadece Hereke'nin değil civar beldelerin de geçim kaynağı durumunda olan ve geleneksel Türk el sanatları içinde önemli bir yere sahip olan Hereke Halı dokumacılığı her geçen yıl %10 oranında azalarak maalesef birçok zanaat ve sanat kolunda olduğu gibi neredeyse bitme noktasına gelmiştir.

Sabırlı, özverili ve disiplinli bir çalışma gerektiren, aylarca hatta yıllarca göz nuru dökerek milyonlarca düğümle meydana getirilen, kültürümüzün soyut değerlerini somut değerlere dönüştüren İpek Halı dokumacılığı, uzun bir eğitim süreci ve tecrübe gerektirmekte.

Bu sebeple, boş vakitleri değerlendirerek amacıyla evlerin bir köşesine konulan tezgahlarda bireysel olarak üretilmesi yerine usta dokuyucuların gözetimi ve kontrolünde atölye ve dokumahanelerde dokunması, halılarda standart bir kalitenin sağlanması ve devamlılığı için gerekli ve önemlidir.

Kadınlarımızın el emeğiyle ürünlerini birleştirdikleri, geleneksel sanat değerlerimizin belki de en önemlisi, Türk kültürünün dünyaya armağanı olan ata mirasımız halıcılığın, özellikle de dünya markası

durumundaki Hereke İpek Halıcılığının yok olmaması için başta yerel yönetimler olmak üzere ilgili tüm kurum ve kuruluşların girişimleri ve desteği ile gerekse siyaset ve sanat camiasının da katkılarıyla ortak ve kapsamlı bir çalışma yapılması gerekmektedir.

Yerel yönetimlerce, bazı merkezlerde “Hereke/ İpek Halı Dokumacılığı” kursları açılmış olması sevindirici olmakla birlikte, sınırlı sayıdaki bu kurslar daha da yaygınlaştırılabilir. Hereke ve civarında ipek halı üzerine kapsamlı eğitim programları, kurslar, halen çalışmakta olan usta dokuyucular için de iş geliştirme seminerleri vb çalışmalarla ileri mesleki eğitimler verilebilir. Etkileyici tanıtım çalışmalarıyla farkındalık yaratılarak sektöre olan ilginin artırılması sağlanabilir.

Şehrimizin simgelerinden biri ve bir dünya markası olan Hereke Halısına, sahip olduğumuz bu kıymetli kültür mirasına sahip çıkmalıyız.

Bunu borçluyuz...

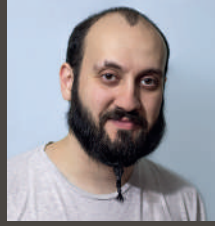
Halı kültürünü, Anayurt Orta Asya'dan göçleriyle birlikte, atları üzerinde, heybelerinde, sırtlarında, akıllarında ve yüreklerinde taşıyarak Anadolu'ya kadar getiren atalarımıza da...

2500 yıl sonra ortaya çıkarak ben bile hala yok olmadım, buradayım diye haykıran “Pazırık Halısına” da...

Deniz AYAR

İlmekler Vasıtasıyla Aktarılan Hayatlar

Uğur TATAR
Belgesel Yönetmeni

Her insan aslında bir hikayedir. Ve her insan özünde bir hikaye anlatıcısıdır. İnsanoglu, çağlar boyunca farklı yollar ve malzemeler kullanarak, hikayesini anlatmayı ve gelecek nesillere aktarmayı denemiştir. Başlangıçta mağara duvarlarını boyayan insan, sonraları taş yüzeyleri kazıyarak ya da ihtişamlı yapıların duvarlarını kabartmalarla süsleyerek hikayelerini aktarmayı sürdürmüştür. Zaman ilerleyip insanoglu gelişikçe taşların yerini kağıtlar almış ve insan, hikayelerini kağıdı kullanarak aktarmaya devam etmiştir. Ama bu süreçte kullanılan malzeme sadece taş, duvar, kaya, ağaç ya da kağıt değildir elbette. Çoğu zaman unutulana ya da diğer eserlerin yanında gölgede kalan bir yol daha vardır: Halıcılık!

İnsanın geçmişini, kültürünü, duygularını, hayatını halılara ilmekler vasıtasıyla yansıtmaları çok eskilere dayanır. Bu konuda ilk akla gelen, Ortaçağ Avrupasında üretilen ve 1073-1083 yılları civarında yapıldığı kabul edilen Bayeux Duvar Halısı olabilir. Ama ondan çok daha eskiye, 2500 yıl öncesine gittiğimizde Türklerin ürettiği, dünyanın bilinen ilk halısına rastlarız: Pazırık Halısı!

Altay Dağları'nda keşfedilen Pazırık Halısı, aslında bir halıya sadece halı gözüyle bakmamamız gerektiğini bize ispatlar. Bir toplumu, o toplumun tarihini, yaşam biçimi, kültürünü gözler

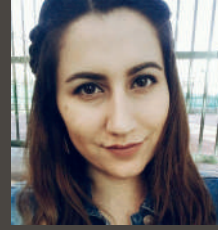
önüne seren bu halı, Türklerin halıcılık konusundaki hünelerlerinin de halının tarihi kadar eskilere dayandığını gösterir. 2500 yıl öncesinden günümüze, özünü kaybetmeden gelen bu el sanatı, kim bilir belki de bir dünya markasına dönüşecek Hereke İpek Halısı'na da ilham vermiştir.

Hereke İpek Halısı, zamanla o kadar popüler olmuştur ki halıların dokunduğu fabrikayı ve fabrikanın bulunduğu yerleşim yerini bile gölgede bırakmıştır. Bugün bile Hereke İpek Halısı'nı duymayan birini bulmakta güçlük çekebiliriz. Ama Hereke'nin nerede olduğunu bilmeyen biri muhakkak ki karşımıza çıkacaktır. Zamanında bir belde olan Hereke, bir mahalleye dönüşürken, ünü kıtaları aşan Hereke halısının dokunduğu Hereke Fabrika-i Hümayyünü da zamanla küçülerek eski görkemli günlerini aratır hale gelmiştir.

Fabrika, günümüzde Hereke Halı ve İpekli Dokuma Fabrikası ismiyle hala üretime devam etse de bununla yetinmemeliyiz. Kadim el sanatımızın günümüzdeki en önemli temsilcisi olan Hereke İpek Halısı'nın tarihin tozlu raflarına gömülmemesi ve tüm dünyayı kendine hayran bıraktığı o eski günlere geri dönmesi için gereken mücadeleyi göstermeliyiz. Hereke İpek Halısı'nı hatırlamal, hatırlatmalı ve yaşatmalıyız.

Asırlar öncesine dayanan halıcılık tarihi hakkında ne biliyoruz?

Didem YALINIZCAN
Editör

Taklitler aslını yüceltir derler, maalesef bunu Hereke Halısı için söyleyemiyoruz. Çin’de üretilen makine halıları, çağın getirdiği hızlı üretim-tüketim alışkanlıklarına karşılık verirken Hereke Halısı’nın koskoca tarihini bir kenara itiyor. El emeği ile dokunan halılar ucuz Çin halılarına karşı verdiği mücadelede yalnız bırakılıyor.

Geçmişte birçok kişiye geçim kaynağı olmuş, her evde mutlaka rastlayacağımız halı dokuma tezgahları günümüzde bir kenara atılmış durumda. Büyük heveslerle başlanan halılar tezgahlarda yarım kalmış. Usta ellerde yetişen çıraklar yok artık. Bunun için bir talep de yok. Bir halının dokunması yıllar alıyor, emek istiyor, özen istiyor. En önemlisi sabır istiyor.

Hal böyle olunca sanatı aktaracak insan bulunmuyor. Kim oturur şimdi o tezgahların başında yıllarca? Böylesine sabırsız bireyler olmuşken, her şeyin kolayına kaçıp çabucak olsun bitsin isterken. Hereke Halısı’nı değerli kılan da ipliğinin cinsi, düğümlerinin sayısı değil

yalnızca. Onlar her gün bıkmadan tezgahlarının başına geçipilmek ilmek izlerini bırakıyorlardı halılara.

Bugün yok olmaya yüz tutmuş Hereke Halısı’nı yaşatmak için bizlere büyük görevler düşmekte. Dokumacılığa yıllarını vermiş kadınlarımız, bu güzel sanatımızı yaşatabilmek için çağrıda bulunuyor. Onlar bildiklerini aktarmak, bu sanatı yeniden ayağa kaldırmak için can atıyor.

En ince halıyı dokuyan Nuray Kıvanç, dokumacılıkla geçen yıllarını hala özlemle anıyor. O günlerden bahsederken gözlerinin içi doluyor. Bu kadar derin etkiler bırakan güzel sanatımızı yerine görebilmek için mutlaka Milli Saraylar’a bağlı Hereke Halı ve İpekli Dokuma Fabrikası’nı ziyaret etmenizi öneririm.

Sedat Alkan'ın çizgileriyle Hereke İpek Halı Fabrikasının tarihi

Çocukluktan emekliliğe
halı desinatörlüğünden
resim sanatına
Hereke İpek Halı
tarihinin canlı şahidi
SEDAT ALKAN

HEREKE HALICILIĞI

ÖLEN DEĞİLDE, ÇAN ÇE-
KİSEN YERLİ VE MİLLİ BİR
MESLEK OLAN HALI
DOKUMA SANATININ
GEÇMİSİNDEN,
GELECEĞİNDEN
MESLEĞİN HER
YÖNÜ İLE ERBABI
OLAN BEN,
BU SANATA
HEVESLİ
OLAN YENİ
NESİLLERE 1

A RAŞTIRMACI GAZETECİ
YAZAR VE "DEVİRİ
ALEM", GİBİ ESSİZ
GÖRÜNTÜ VE BİLGİ
KAYNAĞINI TV.
LERDE BİZLERE
SUNAN SAVIN
İSMAİL KAH-
RAMAN'IN TES-
VİKİ VE ÖNCÜ-
LÜ GÜNDE
YAZIP, ÇİZMEYE
KARAR VERDİM.

HEREKE HALICILIĞININ
TARİHİ ÇOK ESKİLE-
RE DAYANIR 16-17-
18 Cİ YÜZ YILLARDA
HALICILIK HER
BAKIMDAN ZİRVEYE
ÇIKMIŞ

HALICILIK YENİDEN ATAĞA
GEÇEREK 19. YÜZYILDA GEÇEN
YÜZYILLARIN KALİTESİNE
ULAŞMIŞTIR.

HEREKE KUMAŞ VE HALI FABRİKASI 1845
YILINDA KURULMUŞ, 1876 YILINDA DA SA-
SARAYLARIN HALI İHTİYACINI KARŞILA-
MAK MAKSADI İLE KÜÇÜK BİR DOKUMA
ATÖLYESİ KURULMUŞ, DAHA İLERİKİ
YILLARDA

KISA BİR DURAKLAMA
OLMUŞ AMA...

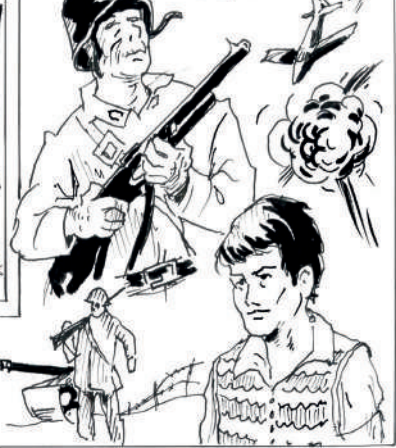

HALI DOKUMAATÖLYESİ GENİŞ-
LEYİP TEZGAH VE İŞÇİ SAYISI
ARTIRILMIŞTIR.

2

YIL 1949 BEN HENÜZ
14-15 YAŞLARINDA
İDİM...

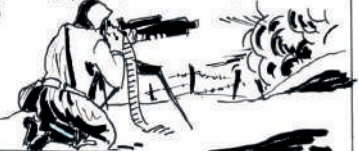

İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI BİTELİ
HENÜZ DÖRT BEŞ YIL FALAN
OLMUŞ, HARBE GİRMEMİŞTİK AMA
ACISINI HER BAKIMINDAN BİZ DE
ÇEKMİŞTİK

İŞ BULALIM
ÇALIŞALIM DİYE
GEBZE'NİN CUMA
KÖYÜNDEN HERE-
KEYE AİLECEK GÜÇ
EDİP GELMİŞTİK.
BEN HENÜZ İLK
OKULDA İDİM.

İKİNCİ DÜNYA SAVAŞININ EN
KARANLIK GÜNLERİDİ.

DÜNYA SAVAŞININ
SONA ERMESİNDEN ÜÇ DÖRT YIL
SONRA 1945 LERDE ON BİR YAŞ-
LARINDA DEFTERLERİME KARALA-
DIĞIM RESİMLER ARKADAŞLARI-
MIN ÇOK HOŞUNA GİDİYORDU.
BU BENİMDE HOŞUMA GİDİYOR,
DURMADAN ÇİZİYORDUM. HANI,
ALLAH VERGİSİ DERLER YA
RESİM VE KARİKATÜR SANATINA
KAABİLİYETİM VARDI.
1950 YILINDA HEREKE'DE BULUNAN
ADI SÜMERBANK HALI VE KLİMAS
FABRİKASI OLAN İŞLETMENİN
MÜDÜRÜ TARAFINDAN İŞE
ALINDIM.

ÇİZGİLERİN HARİKA
SEDAT SENİ HALI HA-
NEYE RESSAM
ALALIM İSTER
MİSİN?

HALİ DOKUMA DAİRESİNİN RESİM HANE BÖLÜMÜNDE BOYA, KAĞIT, KALEM, FIRÇA BÖLÜMÜNE BANA MESLEĞİN

"OPAYALDIM DİY-
YORUM ÇÜNKÜ HİÇ
BİR SÜSLEMECİ, TEZ-
YİNATCI YENİ BİR
MOTİF ÇİZEMEZ.
YÜZ YILLARDIR
YAPILA GELEN TABİ
BULIŞIN (ÜSTATLARI)
TARAFINDAN ÇİZİ-
LEN STİLİZE EDİL-
MİŞ MOTİFLER...
BU GÜNÜN

DESİNATÖRÜNÜN ELİNDE ANCAK YER
DEĞİŞTİRİR.
BU DA DESİNATÖRÜN KENDİ
KREASYONLU, KOMPEZİSYONLU
OLUR.

RAHMETLİ HOCAM YEDEK SUBAYDEY-
KEN DEFTERİNE 48 ADET STİLİZE EDİL-
MİŞ LALE GEŞİDİ ÇİZDİĞİNİ SÖYLER,
49 CUYU BULAMADIĞINI ANLATIRDI.

BEN 1981'DE EMEKLİ OLDUM. İŞ HA-
YATIMDA İŞLETMEMİZE STAJ YAPMAK
ÜZERE GÜZEL SANATLAR FAKÜLT-
TESİNDEN KIZLI, ERKEKLİ TALEBE-
LER GELİRDİ.

BAZILARI YENİLİK OLSUN DİYE
KENDİLERİNE ÖZGÜ MOTİFLER
ÇİZMEYE UĞRAŞIR YAPAMAZLAR-
DI.

OLDU MU YA, BU
DELİKANLI? BAK SANA
ANLATAYIM...

OĞLU, KUYUMCULUK VE
TEZYİNATTA YENİLİK
OLMAZ YILLARDIR YAPILA
GELEN MOTİF VE ŞEKİLLER,
DESİNATÖRÜN ELİNDE
SADECE YER DEĞİŞTİRİR..

GÜÇBE TÜRKLE-
RİN BAŞLATTIKLARI
HALICILIK

ZAMAN İÇİNDE
DEVAMLI YERLE-
ŞİM YERLERİNDE
BU GÜNKÜ HALI
Nİ ALMIŞTIR.

ENTERESANDIR TÜRK
HALI VE KILIM SANATI
KİTALAR ASMIŞ TEE
AMERİKA KİTASINA
ULAŞMIŞTIR.

5

MESELA AMERİKAN YERLİLERİ
KIZIL DERİLİLERİN TOTEMLERİNE
BİR BAKIN BİZDEKİ KILİM
DESENLERİNİN
HEMEN,HEMEN
AYNIDIR.

BU GÜN BAKIYORUM,ÜZÜLÜYORUM.
ZAMANINDA YILDA ALTI
BİN METRE KARE
İPEK HALI ÜRETEN,
İSTANBUL BEYOĞ-
LUNDA VE KAPALI-
CARSI'DA TEŞHİR
VE SATIŞ YERLERİ
BULUNAN MAGAZALAR
YOK. HALBUKI
HEREKE EL DOKU-
MASI İPEK HALI
DAHA ZİYADE YA-
BANCILARIN
TERCİHİ OLMASI

BAKIM'INDAN
DÖVİZ KAZAN-
MAMIZA
VESİLE
OLABİLİR.

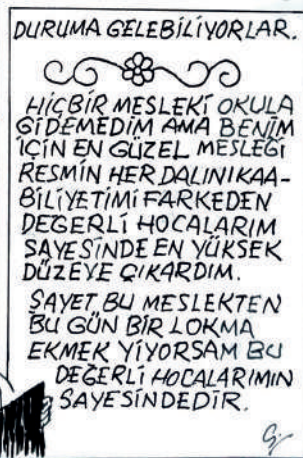
İRAN HALILARI BİRHASSA (YÜN
HALI) AVRUPA'DA BİR DÖNEM
TERCİH EDİLİYORDU SEBEBİ DE
ONLARIN YAPAGILARI YANI
YÜNLERİ COĞRAFİ BAKIM'DAN
OLSA GEREK KOYUNLARININ
MERİNOS YÜNLERİ'DAHA PAR-
LAK OLMASI İDİ.

FAKAT DESENLERİ
AVRUPA'LIYI RAHAT-
SIZ EDİYOR YİNE
TÜRK HALILARINI
TERCİH EDİYOR-
LARDI.

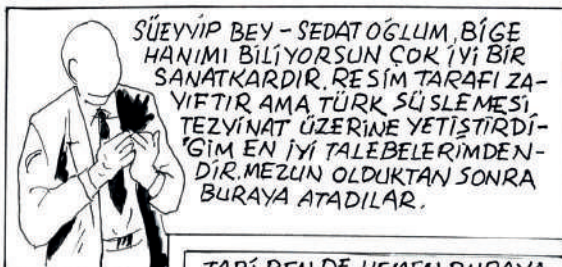

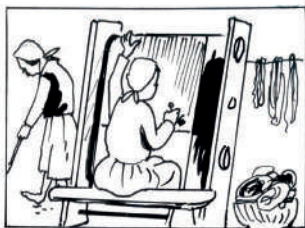

BENİM İÇİN YAPMA DİĞİ FEDAKARLIK KALMADI ÖYEBİLİRİM TÜRK SÜSLEME SANATINDA BİR MOTİFİN MENŞEİNİ NEREDEN ESİNLEDİĞİNİ BİR HAFTA BIKMADAN USANMADAN ANLATIRDI. HER GÜN İSTANBUL'A GİDİP GELDİĞİ İÇİN BAZEN TRENTİ KAÇIRIP FABRİKANIN MİSAFİR HANESİNDE KALIRDI. EVLİ Mİ İDİ BİLMİYORUM AMA BİRAZ DA ÇAPKINDI. MEZUN ETTİĞİ TALEBELERİNDEN BİGE HANIMA BAYAGI TUTKUNDU 21 YAŞINDA OLAN BEN HER ŞEYİ SEZİYORDUM SÜEYYİP BEYLE O KADAR İÇLİ DİŞLİ İDİK Kİ, BİR GÜN-HAYDİ SEDAT BİLDİĞİN BİR YER VAR MI BİRER ÇAY İÇELİM DEDİ.

BUDA HALIDA KALİTEVİ DÜŞÜRÜR. SEBEPLERİ DE BAZI SİRALAR ARGAC GEÇİRMEME, ÇİFT İLME YAPMA, KIRKİTİ USULÜNE GÖRE VURMAMA GİBİ SEBEPLERDİR ÇİFT İLME DEDİĞİMİZ, İŞÇİ FAZLA SIRA YAPIP ÜCRETİNİ ARTIRMAK İÇİN ARKALI ÖNLÜ ALINAN İKİ İPLİĞİ DÖRT İPLİK YAPARAK FAZLA SIRA YAPMAK DEMEK.

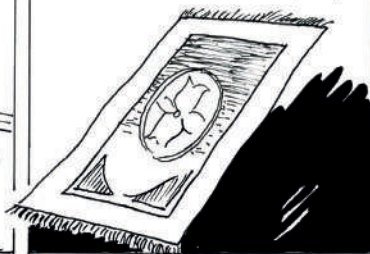
BU KESİNLİKLE AFFEDİLMEZ PARA VE İDARİ CEZA VERİLİRDİ.

11

24 SIRA ÇİFT DÜĞÜM YAPILMIŞ...

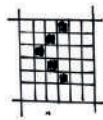
BİRDE HALIDA ÇOK MÜHİM OLAN DURUM ABRAJ KONUSUDUR İKİ BİRBİRİNE YAKIN RENGİN BERABERCE KULLANILMASI DEMEKTİR.

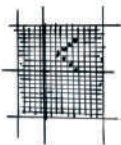
HALININ KALİTESİNİ SIFIRA İNDİREN ABRAJİ ÖNLEMELİK İÇİN HALIYA İP LİK VERİRKEN BİLHASSE ZEMİNLER İÇİN BOL İPLİK VERİLMELİ.

HEREKE YÜN HALILARINDA CM. KAREDE 36 DÜĞÜM VARDIR BİZ HALICILAR BUNA ALTILI DERİZ.

İPEK HALILARDA İSE CM. KAREDE YÜZ DÜĞÜME ÇIKAR BUNADA ÖNLÜ DERİZ BAZI İMALATÇILAR YÜZ ELLİ DÜĞÜME KADAR ÇIKMIŞLARDIR.

HALILAR CM. DEKİ DÜĞÜM SIKLIĞINA GÖRE DEĞERLENDİRİLDİĞİ İÇİN CM. DE NE KADAR ÇOK DÜĞÜM OLURSA HALI O KADAR DEĞER KAZANIR.

TABİ BUNA DESEN, DOKUMA, İPLİK KALİTESİ VS. DE DAHİL.

4/1 HALI DESENİ

BİRHASSA İPEK HALI MAKASI ÇOK ÖNEM TAŞIR BİR ZAMANLAR HEREKE'DE İPEK HALI MAKASI FURİYASI BAŞLADI ÖYLE Kİ BU AYARLI ÖZEL MAKASI SADECE İZMİRTE BİR MAKASCI YAPIYORDU.

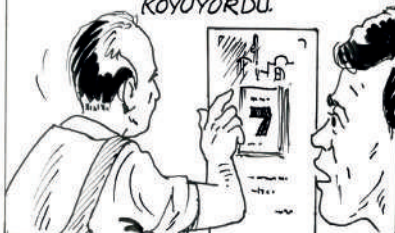

12

İYİ HATIRLIYORSAM TANEŞİ 10 LİRA İDİ. ADAMA 100 LİRA VERSEN MAKAS VERMİYORDU. ZATEN HAZİR DA YOKTU. ANCAK SİPARİŞ ALIYORDU.

O DA SİPARİŞİNİ BİR YIL SONRA VEREBİLECEĞİNİ SÖYLİYER SIRA KUYUYORDU.

BİR ZAMANLAR HEREKE'DE İPEK HALI İMAL VE SATIŞ YERLERİ VARDI.

1968 DEN SONRA 1985 LERE KADAR ADETA HER EVDE BİR-İKİ İPEK HALI DOKUNUYORDU. 10-20-40 KİŞİLİK ÖZEL ATÖL YELER AÇILMIŞTI.

İPEK İPLİĞİ GENELLİKLE BURSA'DAN ALINIYORDU SÖĞÜT TARAFINDAN DA ALINIYORDU AMA DAHA ÇOK BURSA'DAN TEMİN EDİLİYORDU.

HER HAFTA CUMARTESİ GÜNLERİ HEREKE'DE GARAJLAR DEDİĞİMİZ BELEDİYE TESİSLERİ MEYDANINDA HERKES DOKUDUĞU HALISINI YERLİ VE YABANCI TURİSTLERE SATARDI.

İBAKAT BU HALI DOKUMA BOLLUĞU KONTROLSUZ, DENETİMSİZ BAŞI BOŞ KALINCA HALIDA KALİTE DE MAALESEF DÜSTÜ ÇOK PAHALI OLAN İPEK ÇEPEL-UCUBAĞLI-FLATOR GİBİ CİNSLERİ VARDI EVLERDE EN KALİTESİZ OLAN ÇEPEL, UCUBAĞLI İPLİKLERLE DOKUNAN HALILAR DEĞER KAYBEDİYOR UCUZA DA SATILDIĞI İÇİN BAZI KESİMLER TERCİH EDİYORDU. (BEN İPEK NİYETİNE FLOS-HATTA İBRİŞİMLE DOKUNMUS HALI GÖRDÜM) HALI PİYASASI ALLAK, PULLAK OLMUŞ SÖMERBANK HEREKE HALISI NİYETİNE KAYSERİ'DEN KONYA'DAN DOKUNUP HEREKE ETİKETİ İLE SATILMAYA ÇALIŞILIYORDU. 13.

HATTA TEE..DÜNYANIN ÖBÜR UCU DİYE-BİLECEĞİMİZ ÇİN BİLE GÖZÜNÜ BİZİM DEĞERLİ İPEK HALILARIMIZA DİKMİŞ HEREKE HALISI DİYE DOKUDUĞU HALILARI PİYASAYA SÜRÜYORDU.

EVLERDE DOĞUDAN GELEN VATAN DASLAR EŞLERİNE EN UCUZ ÇEPEZ İPLİKLERLE, NE ÜDÜĞÜ BELİRSİZ DESENLERLE HALI DOKUTUP

PİYASAYA SÜRÜYORDU DESENE PARA VERMEMEK İÇİN BİRYERLERDEN BULDUĞU BİR BORDÜR'E YİNE BİRYERLERDEN EDİNDİĞİ SEDEF VE İÇ DESENİNİ BİRLEŞTİRİP EVDEKİ HANIMLARINA DOKUTUYOR. (HANIMLARINA DİYORUM)

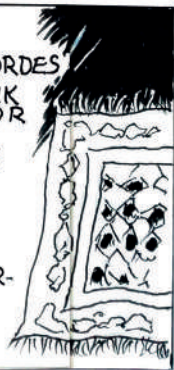
ÇÜNKÜ DOĞUDAN GELEN VATANDAŞLARIN KUMA'LARI OLUYOR OLDU MU, İKİ DOKUYUCU HANIM...

SİGORTA KİRAY YOK MALZEME DE KALİTESİZ DOKUNUP BİR HALI ÇIKIYOR AMA ÖYLE BİR HALI Kİ

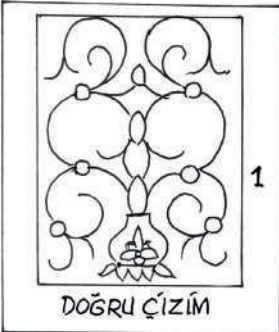
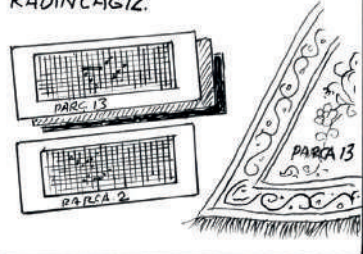
OLDU BU KEJE VURDUK PARAYI...

BORDÜR-LADİK SEDEF - ERBİL İÇ ORTA DESEN-GÖRDES HALI ADETA YARATIK HALİNE DÖNÜŞÜYOR AYAGI KARGA KANATLARI SERÇE GAGASI LEYLEK BİCİMİNDE ACAİP BİR KUŞ OLUYOR. BU UCUZ SATILAN HALIYI YABANCILARDA GÖRÜYOR VE BİZİ AYIPLIYOR.

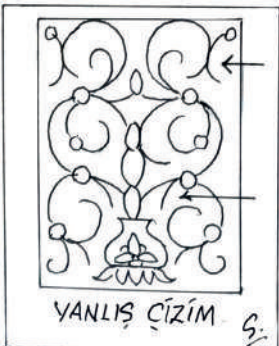

ÖYLE DOKUNMUŞ HALILAR GÖRDÜM Kİ GÜLDÜM AMA ACI, ACI HALI DOKUYUCUSUNUN ÖNÜNE KESİLİP KARTONLARA YAPIŞTIRILMIŞ OKUYUP HALIYI DOKUSUN DİYE KARELİ KAGITLARIN ALTINA KARTELA NO'SUNU YAZDIĞIMIZ MESELA (PARÇA 13) DİYE İBARESİNİ BİLE HALIYA AYNI DOKUMUŞ KADIN CAĞIZ.

DOĞRU ÇİZİM

YANLIŞ ÇİZİM

DOKUYUCU HANIMA SORUYORUM BUNEBU NİYE YAZIYI DA HALIYA DOKUDUN? BEN KARTELEDE GÖRDÜĞÜM ŞEVİ DOKURUM DİYE CEVAPLIYOR.

BİR YERDE HAKLI DA ÇÜNKÜ HOCAM ANLATMIŞTI.

ANADOLU'DA TÜRKLER HALIYI DOĞAYA BAKARAK DOKURLARMIS. SEDAT KARŞI-LARINDA NE GÖRÜRLERSE

TÜRK HALILARINDA BİR FERAHLIK VARDIR DEMİŞTİK YA, İSTE O FERAHLIK DESİNİN ÇİZİMİNDEN GELİYOR.

15

TÜRK SÜSLEME SANATINDA DESENİN TASLAĞINI ÇİZERKEN ONA BİR YOL VERİLİR.

BASLANGIÇTAN SONUNA KADAR O YOL AHENKLİ BİR ŞEKİLDE GİDER. BU DA GÖZE HOŞ GÖRÜNMESİNİ SAĞLAR.

BİR YOL ÇİZİLEN
DESENDE KESİN-
LİKLE SERT DÖ-
NÜSLER YAPILA-
MAZ SAYET GERİDE
KALAN BOŞLUKLAR
DOLDURULACAK
VE GERİ DÖNÜŞ
ZORUNLU İSE BU
DÖNÜŞ YİNE AHENK-
Lİ BİR ŞEKİLDE US-
TACA YAPILIR.

ÇOK ESKİLERE DAYANAN
HALI SANATI GÖÇEBE TÜRK-
LER TARAFINDAN YERLE-
SİK DÜZENE GEÇİNCE
İHTİYAC DUYDUKLARI
HALIYI DÜŞÜNÜMLER
VE HAYATA GEÇİRMİŞLER.

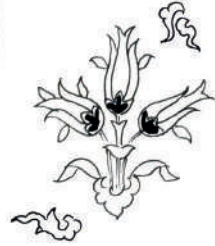
ÖNCE KEÇE, KILIM GİBİ YERE
SERİLEN VEYA, SOĞUKTAN KO-
RUNMAK İÇİN ÜRETTİKLERİ
BU YAYGILARI HALI
İLE DAHA DAGE-
LİŞTİRMİŞLER.

HALI 10. YÜZYIL ORTALARINDAN BAŞLAYIP 11. YÜZYILDA SELÇUKLU TÜRKLERİ TARAFINDAN TÜM DÜNYA'YA TANITILMIŞTIR.

13. YÜZYIL ORTALARINDAN BAŞLAYIP 20. YÜZYILA KADAR SÜRDÜRÜLEN HALICILIK EN YÜKSEK SEVİYEYE ULAŞMIŞ BİLHASSA 16-17. YÜZYILLARDA EN GÜZEL ÖRNEKLERİNİ VERMİŞTİR.

AVRUPALI ZEVEK SAHİBİ SANAT DOSTU TURİSTLERİN HEREKE İPEK HALILARINA KARŞI İLGİLERİ OLDUKÇA ARTMIŞTIR.

İDDİALİ BİR DÜŞÜNCE İLE SÖYLEYEBİLİRİM Kİ OSMANLI SARAYLARININ KOLTUK DÖŞEMELERİ DAHİL PERDE VE HALILARI SARAYLARA AYRI BİR DEĞER VE GÜZELLİK KATMIŞTIR.

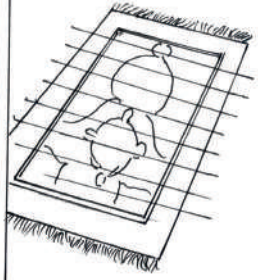

BUNA BENZER BİR ÇOK MOTİF ŞEKİLLERİ VE İSİMLERİ ZAMANIN ÜSTADLARI TARAFINDAN STİLİZE EDİLİP HALILARIMIZI SÜSLEMİŞLER.

18

HALI DESENİ YEKPARE OLARAK BİTİRİLDİKTEN SONRA MUHTELİF EBATLARDA PARÇALARA BÖLÜNÜP KARTON

PLAKALARA BEYAZ TUTKAL İLE DÜZGÜNCE YAPISTIRILIP PARÇA NOSU YAZILARAK

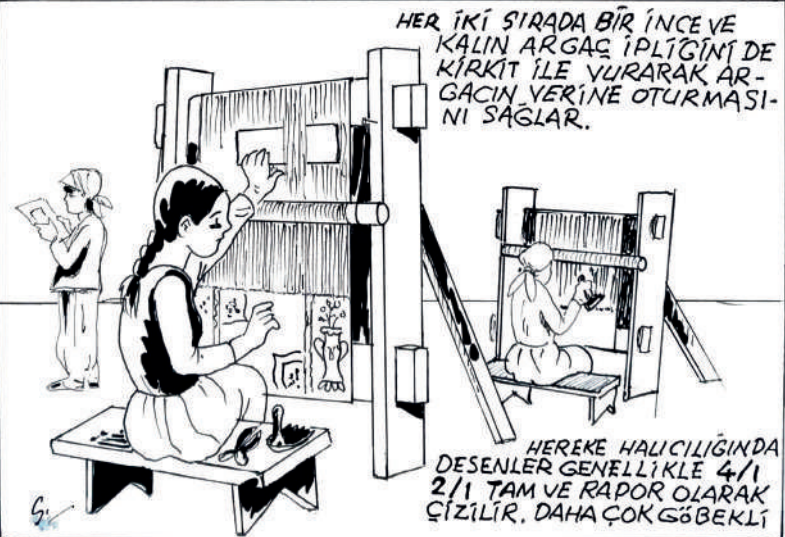

DOKUYUCUYA VERİLİR DESEN KAĞIDI KARELİ OLDUĞU İÇİN HER KAREYE NE RENK GELMİŞSE HALICI O RENK İPLİĞİ ATAR VE ELİNDEKİ ÇAKISI İLE GERİ KALAN İPLİĞİ KESER.

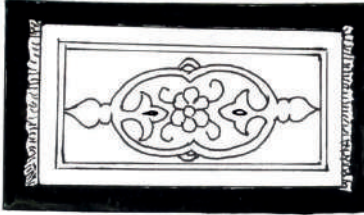

PARÇA 3

HER İKİ SIRADA BİR İNCE VE KALIN ARGAS İPLİĞİNİ DE KIRKİT İLE YURARAK ARGACIN VERİNE OTURMASINI SAĞLAR.

HEREKE HALICILIĞINDA DESENLER GENELLİKLE 4/1 2/1 TAM VE RAPOR OLARAK ÇİZİLİR. DAHA ÇOK GÖBEKLİ

DESEN TERCİH EDİLİR ENDER OLARAK KİLİM DESENLERİDE KULLANILIR.

19

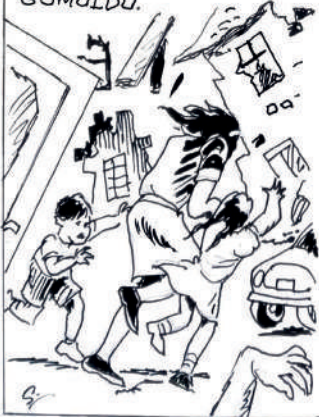
HALI MEVZU ANLATMAKLA BİTMEZ DÖVİZE BU KADAR İHTİYAC VAR-
KEN BU ÇANIM ELEMESİ GÖZ
NURU DEDİĞİMİZ

HALICILIĞI BU KADAR İHMAL
EDİP BİR KÖŞEYE ATMAK BEN-
CE ÇOK BÜYÜK HATA.

1999 DEPREM FELAKETİNDEN
SONRA BÜSBÜTÜN BAŞIBOŞ
BIRAKILAN BU İŞ KOLU
SÜMERBANK'IN KAPANMA-
SIYLA DA KARANLIĞA
GÖMÜLDÜ.

BU GÜN SEMBOLİK OLARAK "MİLLİ SA-
RAYLARA" BAĞLI BİR BAKANLIK HİMA-
YESİNDE ESKİ BİNASINDA BİRKAC TEZ-
GAHLA UNUTULMAMAK ADINA
DEVAM EDİYOR.

Hereke İpek Halı Konulu Eğitim Semineri

Kocaeli Gebze Çolakoğlu Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nde açılması planlanan Hereke İpek Halı Kursu hakkında öğretmenleri bilgilendirmek adına eğitim semineri gerçekleştirildi.

Seminerde Araştırmacı Gazeteci İsmail Kahraman, Gebze Ticaret Odası Meclis Üyesi Sevgi Çiler, Milli Eğitim Şube Müdürü Mahmut Aşıkoğlu, Hereke Milli Saraylar Müzesi Müdürü Avşar Yılmaz, MARKA Yatırım Destek Ofisi'nden Kerem Fidan ve Çolakoğlu Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Müdürresi Aycan Çamlıbel konuşma yaptı.

Proje kapsamında öncelikle öğretim üyelerini bilgilendirmeyi amaçladıklarını söyleyerek, projenin çok yeni olduğunu ve öğrencilere öncelikle halıcılığı tanıtmak gerektiğini vurguladılar. Hereke İpek Halısı hakkında belgesel gösterimi ile projenin detaylı bilgilendirmesi yapıldı ve öğretim üyelerinden de görüşleri alınarak program sonlandı.

Semineri izleyebileniz için hazırladığımız videomuzu sizlerle paylaşıyoruz...

<https://youtu.be/B9SqFqu5daM>

T.C.
İçişleri Bakanlığı
Sivil Toplumla İlişkiler
Genel Müdürlüğü

Altay Dağlarından Hereke'ye İpek Halı Sanatı

KOCAELİ HERKE İPEK HALISI

Türk El Sanatları Kültüründe Önemli Bir Hazine

Bu proje, İçişleri Bakanlığı Sivil Toplumla İlişkiler
Genel Müdürlüğü ve PRODES tarafından
2018-M-313 sayılı protokol ile desteklenmektedir.

Projeye Destek Veren Kuruluşlar

T.C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
KOCAELİ İL KÜLTÜR TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ

KOCAELİ
KENT KONSEYİ

İKTAV
İlim, Kültür ve Teknoloji Araştırma Merkezi

ALTAY DAĞLARI'NDAN HEREKE'YE İPEK HALI SANATI

Dokunan halı ve kilimler zengin bir kültüre sahip, binlerce yıla meydan okumuş. Bengü yazıtları ve Orhon Kitabelerinden daha önce desenler ve motifler halıya yazılmış. Halı sanatı İpek Yolu sayesinde Altay Dağları'ndan dünyanın birçok bölgesine yayılmış.

Nuh Tufanı sonrası Altay dağlarına sığınmış olan Türkler zamanla nüfuslarının artması ile dünyanın dört bir tarafına göç etmişler. Dünyanın en eski halısı olarak tarihe geçen binlerce yıllık Pazırık Halısı Altaylarda gün yüzüne çıkmış.

DÜNYA MARKASI TÜRK HALICILIĞININ TARİHİ

El sanatlarında bir dünya markası olan Hereke İpek Halısına ilham kaynağı olan Pazırık Halısı'nın bulunduğu Pazırık Kurganları dini, mitolojik, arkeolojik ve halıcılık sanatımız bakımından önemlidir.

Dünyaca tanınmış bir marka olan "Hereke İpek Halıları" Türklerin dünya tarihine sunduğu kadim birer dost olarak evlerin en nadide köşelerini süslemeye devam ederken bizlere geçmiş kültür değerlerimizi hatırlatır. Bu sanat ve onun eserlerini daha iyi anlamak için kadim Türk boylarının anayurdu olarak bilinen Altay dağlarında 1947 yılında Rus arkeolog Sergei Rudenko tarafından beşinci Pazırık kurganında bulunan bir mezar odasındaki eşyalara yakından bakmamız gerekir

Bu kurganda göçer kabile üyelerinden bir süvariye ait eşyaların yanı sıra kendisinin atıda gömülü olarak bulunmuştur. Altay dağlarında 2500 yıl öncesine tarihlenen bu kurganda atının eğeri örtüsü olarak 1.89x2 metre ebadında bir halı bulunmuştur. Arkeologlar, halının M.Ö. 5. yüzyılda dokunmuş olabileceğini söylemektedir. Bozulmadan günümüze kadar ulaşabilmesi mezar odası içerisine dolan suyun buzlaşması ve halının da buzun içerisinde kalmasıyla mümkün olmuştur. Hun Türklerinin yaşadığı bu bölgede simetrik düğüm olarak bilinen Gördes-Türk düğümü ile dokunan bu yün halı santimetre karesinde 36 çift düğüm bulunmaktadır. Tarihi belgelere göre dokunmuş en eski halı olarak tarihe geçen yüzde doksanı bugün dokunmuşçasına sağlam bir şekilde St.Petersburg'daki Ermitaj müzesinde sergilenmektedir.

Bu yün halının dış bordüründe yan yana sıralanan süvariler

görülür. Süvarilerin bir kısmı atlarının üzerinde iken bir sonra görülen atın yanında yürüyen bu süvariler göçer Türkmen boylarının bizlere hayatlarından bir kesit sunarlar.İç bordürü ren geeyikleri süslemektedir. Pazırık Halısı tasarım, ölçü ve şekil bakımından Türkmen halılarına çok benzemektedir. Türk düğümü olarak da bilinen bu düğüm, devrine göre çok ileri bir tekniktir. Pazırık Halısı, Türklerin halıcılık konusunda çok eskilerden beri uzman olduklarını ispatlamaktadır.

Pazırık Halısı ile ilgili araştırmalarımızı tamamlayarak Altay Dağları'ndan ayrılıp, bir dünya markası olan Hereke ipek halısı ile ilgili araştırmalar yapmak üzere, Kocaeli'nin Körfez İlçesi'ndeki Hereke'ye geliyoruz.

HEREKE HALICILIĞININ TARİHÇESİ

Binlerce yıllık geçmişe sahip Pazırık Halısı'ndan ilham alınarak Anadolu'da 36 değişik yörede dokunan Türk halılarının en nadide örnekleri, tarihi İpek Yolu'nun kavşak noktası olan Hereke'de hayat bulmuştur.

Ohannes ve Bogos Dadyan kardeşler tarafından 1842 yılında kurulan Hereke Fabrikası, 1845 yılında ülkenin ilk özel dokuma fabrikası olarak faaliyete geçti. Aynı yıl fabrikanın mülkiyeti Osmanlı Devleti'ne devredildi. Başlangıçta bez ve ipekli kumaş üretimi planlanan fabrikada, Avrupa ülkelerinden ithal edilen makinelerle beraber üretim alanı genişledi. Fabrika ürünlerindeki kalitenin piyasada kabul görmesi sonucu 1846'da Hereke markası tescil ettirilerek koruma altına alındı. 1850 yılında ise fabrikanın adı "Hereke Fabrika-i Hümayun" olarak değiştirildi. Hereke Fabrika-i Hümayun, Sultan Abdülaziz döneminde, piyasada satılmak üzere ipekli dokuma üretimine de başladı. Kapalı Çarşı'da bir satış mağazası açıldı.

1891 yılında 100 halı tezgahı ile yeni bir bölüm açıldı. Dolmabahçe Sarayı'nın bahçesinde "Hereke Dokumahanesi" adında bir halı dokuma atölyesi açıldı. Sadece saray için dokunmuş bu desen ve halıların başka bir yerde kullanımı yasaklandı. Beylerbeyi Sarayı'nda bulunan geniş boyutlu halılar, koltuk ve perde yapımında kullanılan ipekli kumaşlar da burada dokundu. Çırağan Sarayı'nda on üç oda ve bir sofa, Hereke kumaş ve halılarıyla döşendi.

Bu tarihlerde boyahane ve kumaş perdah makineleri imparatorluk sınırları içinde yalnızca Hereke Fabrika-i Hümayunu'nda bulunmaktaydı. Ayrıca Fabrika-i Hümayun ile birlikte Hereke'deki kamu hizmeti veren müesseseler kuruldu, eğitim binaları yapıldı, Hereke tam anlamıyla bir şehir haline getirildi. Osmanlı devletinde ilk hidroelektrik santrallerinden birisi de Hereke'deki Ulupınar su kaynağı üzerinde kuruldu.

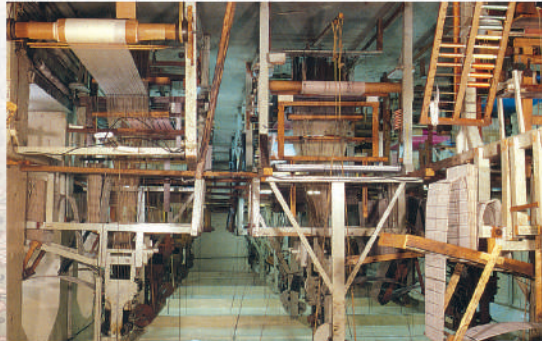
İPEK HALICILIK BÜYÜK İLGİ GÖRDÜ

1900 yılında Hereke'de halı dokuma gelişme gösterdi. Halı için gerekli iplik Karamürsel'deki devlet fabrikasından sağlanmaya başladı. Fabrika gelişimini ve ürün çeşitliliğini artırdı. 1902 yılında çuha, şayak ve iplik bölümü faaliyete girdi, 1905'te yünlü dokuma işleri ve 1908'de fes bölümü üretime başladı.

1843 yılından itibaren Osmanlı dokuma sanayiinin en önemli kurumu olarak faaliyet gösteren ve ürünleriyle İmparatorluk yaşıntısının son yüzyılını belirleyen Hereke Fabrika-i Hümayunu, kuruluşundan bir süre sonra Avrupa'da da prestijli bir markaya dönüşmüş ve uzun yıllar Avrupa'daki birçok uluslararası sergiye ödüllere layık görüldü

Hereke fabrika-i hümayünde dokunan İpek halılar, 1894 yılında Lyon'da, 1910 yılında Brüksel'de ve 1911 yılında Torino'da ödüller kazanmıştır. Japonya, Rusya, Almanya, İngiltere ve ABD gibi çeşitli ülkelerin devlet başkanlarına hediye olarak gönderilmiştir.

HEREKE HALILARININ ÖZELLİKLERİ

Hereke halısında ham madde olarak ipek, yün ve pamuk kullanılır. Hereke halısı, pamuk iplik üzerine yün ve ipek üzerine ipek olarak iki türlü dokunur. Yün halıların desimetrekaresinde 3600 ilmek, ipek halıların desimetrekaresinde ise 10.000 ilmek bulunur. Bu kadar sık dokunduğu için Hereke halılarında bulunan desenler oldukça ayrıntılıdır.

Türk düğümü ile dokunduğu için İran halılarına göre daha dayanıklı olan Hereke halıları, ilk dokunduğu dönemlerden günümüze İran halı desenlerinden hiç etkilenmemiş, saray nakkaşlarının özgün tasarımları ile hayat bulmuştur. Hereke halılarında, sanatın her dalında doğayı kucaklayan motifleri ve tasavvuf kültürümüzden gelen sonsuzluk temasını bulmak mümkündür. Hereke halılarında başta lale, goncagül, yaprak, karanfil, sümbül, badem, çiçek buketleri olmak üzere ikiyüzden fazla çiçek motifi kullanılır ve bu motifler bir araya gelerek eşsiz desenler oluşturur. En çok bilinen ve klasik olan desen **"Yedi Dağın Çiçeği"**dir. Bu deseni dokuyan genç kızlar, yedi tepe üzerinde kurulu İstanbul şehrinin çiçeklerini anlatırlar halılarda.

CUMHURBAŞKANI'NA HEDİYE EDİLEN HALI

55 yıldır halıcılık üzerine çalışma yapan Aydın Eroğlu, Cumhurbaşkanı Erdoğan'a üzerinde Çanakkale'de destanlar yazan Mehmetçiğin resminin bulunduğu özel halı dokutup hediye etti. Osmanlı'dan Cumhuriyet'e önemini koruyan son 25 yıldır kaderine terk edilip ucuz Çin halısına yenik düşen Hereke İpek halısının tanıtımına kendisini adanayan 55 yıldır halıcılık üzerine çalışma yapan Türkiye'nin uluslararası turizm ve kültür rehberleri arasında yer alan Aydın Eroğlu, Cumhurbaşkanı Sayın Erdoğan'a Kocaeli Hereke'de özel olarak dokuttuğu ve üzerinde Çanakkale Savaşı kahramanı Mehmetçiğin resminin yer aldığı Hereke İpek halısı hediye etti. Cumhurbaşkanı Erdoğan, halı ile ilgili Eroğlu'ndan bilgi aldı.

HEREKE İPEK HALISININ TÜRK-ALMAN İLİŞKİLERİNE KATKISI

Ünlü Alman İmparatoru Kayser 2.Wilhelm üç defa Osmanlı'yı ziyaret etmiş, Hereke halılarına yakın ilgi göstermiş ve halı dokuyan kızlarımızın çalışmalarını izlemiştir. Sultan, Kayser rahat etsin diye kendisini Şale Köşkü'nde ağırlamış, Hereke'de özel bir köşk yaptırarak Türk konuk severliliği göstermiştir. Bu ilginin sonunda bugün Sultanahmet Meydanı'ndaki Alman Çeşmesi, 1908 tarihinde Alman İşçiler, Alman mermeri ve altın mozaikler kullanılarak yapılmıştır. Hereke ipek halısının, Türk-Alman dostluğuna çok büyük katkısı olmuştur.

CUMHURİYET DÖNEMİNDE HEREKE İPEK HALISI

Tamamı el dokuması olan halılar günümüzde işçiliği ve sanat değeriyle kabul görmektedir. Hereke Fabrikası, 1925'te Maliye Bakanlığı'na, 1933 yılında Sümerbank'a devredilmiş, 1950'li yıllarda usta dokumacıların katkılarıyla Hereke halı dokumacılığı bir sanat kolu olarak tekrar değer kazanmıştır.

1995 yılında Sümerbank'ın özelleştirilme çalışmaları sırasında TBMM Milli Saraylar Dairesi Başkanlığı'na devredilmiştir.Tarihi Hereke Halı ve Kumaş Fabrikası, halen Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Başkanlığı'na bağlı olarak müze-fabrika şeklinde halı ve kumaş üretimine devam etmektedir. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Başkanlığı, patentler ile coğrafi olarak tescilli olan Hereke İpek Halıcılığı'nın gelişmesi için büyük çaba sarfetmektedir.

HEREKE HALICILIĞINA BÜYÜK ÖNEM

Hereke asıl ününü ipek halılarla yaptı. Bursa ipeğinden dokunan halılar yurtiçinde ve yurtdışında kolaylıkla alıcı buldular. 1970'li yıllarda özel sektörün ipek halıya yatırım yapmasıyla hızlanan halıcılık, 1980'li yıllarda zirve yaptı. Dünyanın bir çok ülkesinden ülkemize gelen turistler her cumartesi günü Hereke'de kurulan ipek halı pazarından halı satın alıyorlardı. 1990'lı yıllarda yurtdışında dokunan kalitesiz halıların Hereke halısı adı altında piyasaya sürülmesiyle halıcılık sektöründe gerileme başladı.

Günümüzde Avrupa ve Amerika gibi el halılarının büyük ilgi gördüğü pazarlarda Hereke halılarının Çin'de dokunan kopyalarının bile alıcı bulması Hereke halı sanatının ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Fakat bu halılar büyük teknolojik yeniliklere rağmen aslına yaklaşmayı başaramamıştır. Hereke halılarının kopyalanamaz özelliği sadece desenlerinden değil, Bursa ilimizin yemyeşil ve tazecek dut yapraklarıyla beslenmiş ipek böceklerinden elde edilen dünyanın en kaliteli ipeğinden almaktadır. Bugün dünyanın en ince halısı rekorunu elinde bulunduran, Hereke'de Nuriye Kıvanç tarafından 5 senede dokunan Hereke ipek halısıdır. Santimetrekaresinde 1024 ilmik bulunan bu halı uluslararası sergilerde büyük ilgi görmüş, Pazırık Halısı'ndan Hereke halısına Türk halı sanatının bir dünya markası olduğunu ispat etmiştir.

HEREKE FABRİKASI VE MÜZE

Türkiye Büyük Milletmeclisi Başkanı İsmail Kahraman, 2018 yılın da TBMM'nin 26. Dönem faaliyetleri ile ilgili bilgi verirken Hereke Halı ve İpekli Dokuma Fabrikasının kapasitesinin arttığını 25 halı dokuma ustası, 10 ipekli dokuma ustası olmak üzere Hereke fabrikasına toplam 35 yeni personelin işe alındığını açıklaması Devletimizin Hereke ipek Halıcılığına verdiği önemi göstermektedir. Tarihi süreçte yaşadığı olumsuzluklara rağmen Hereke halıları bir dünya markası olarak ününü sürdürmekte, yeni yapılanmanın getireceği desteklerle eski ihtişamlı zamanlarına döneceği günü hasretle beklemektedir.

HEREKE İPEK HALI

HABERLER Tümünü görüntüle

11 Mart 2019 05:14

Hereke Halısı Türk Süsleme Sanatı'nın Temelidir

Kocaeli'nin Coğrafi İfadelerinin Tarihi ve Servetini

Değirmeni ayrıntılı bir şekilde inceledi. Kocaeli Büyükşehir Belediyesi tarafından bu yıl altıncısı düzenlenen Millî...

Cumhurbaşkanı Erdoğan, Türk bayrağı motifliye dokunan halıya duğum attı

21 Ocak 2019 05:14

Hereke Halısı Evlerde Dokunacak

21 Ocak 2019 05:14

Saç Telinden Daha İnce İpekle Halı Dokudular

11 Ocak 2019 05:14

Hereke Halısı Eski Üüne Türk Dizenlikle Kavuşuyor

11 Ocak 2019 05:14

HEREKE İPEK HALI BELGESEL

Avrasya'nın kalbi Altaylar'dan Tuna'ya, Doğu Türkistan'dan Anadolu'ya yüz-yıllardır bu topraklarda, bizim dilimiz konuşulur, bizim türkülerimiz söylenir. Renk renk, nakış nakış uzamış halı ve kilimlerimiz... Bazen Altaylarda binlerce yıllık Pazırık Halısı olmuş, bazen Hereke'de dokunan örtü olmuş Kabe-i Muazzama'ya!

Binlerce yıllık geçmişe sahip Pazırık Halısı'ndan ilham alınarak Anadolu'da 36 değişik yörede dokunan Türk halılarının en nadide örnekleri, tarihi İpek Yolu'nun kavşak noktası olan Hereke'de hayat bulmuştur. Hereke ipek halıları bir dünya markası olarak ününü sürdürmekte, dünyanın bir çok ülkesinde sarayları süslemektedir. Dünyanın en değerli halıları arasında gösterilen, birçok ödüle layık görülen ve Türkiye'nin adını dünyaya duyuran bir marka olan 200 yıla yakın geçmişi ile Hereke halısı, son yıllarda unutulmaya yüz tutmaktadır. *"Türk El Sanatında Dünya Markası Kocaeli Hereke İpek Halısı"* projesi ile amacımız, Türk el sanatları kültüründe önemli bir geleneğimiz olan bu kültürümüzü dünden geleceğe taşımak, yaşatmak ve yeni nesillere bir kültür mirası olarak aktarmak için çalışmalar, araştırmalar yapmak, belgelemek ve hak ettiği markayı tekrar oluşturmak.

ISBN 978-605-69169-1-5

9

786056 9169151

